

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663

Sectio II. De Præcepto audiendi Missam. Quæstiones dubiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 7

concurfus, & finito Sacro statim domum reuertantur.

Septima causa est maior utilitas, verbi gratia, si omittatur Missa ob peccata fatenda in calu necessitatis, quando vitæ adest periculum, & præceptum confessionis viget, nec in aliud tempus commodè differri potest: vel cum quis crederet, si ob audiendam Missam Concionem relinqueret, non inuenturum postea, qui eam in rebus fidei, & necessariis ad salutem instrueret. Quia in his præcepta confessionis, & cognitionis Doctrinæ Catholice, vtpote diuina, humano, & Ecclesiastico præferenda. Palao p. 1. r. 2. d. uni. pun. ult. n. 8. & alij communiter.

Ultima causa excusationis sumitur ex parte Officii Sacerdotis, si sit nominatim excommunicatus, cuius summi aut manifestus Clerici percussor. Quia quilibet ex parte que tenetur eiusmodi Sacerdotem vitare maxime in rebus diuinis. Vnde si alius non sit, à

quo Missam valeas audire, ab obligatione eam audiendi excusarisimo delinques, si audires. Suar. d. 88. sect. 6.

Denique etsi consultum sit, omittentem Sacrum, vel ex malitia, vel ex impotentia, aliquas orationes fundere, vt sic aliquantulum fructum Sacrificij compense: attamen nullo iure adstringitur ad eas profundendas. Quia nulli est cautum, loco Missæ præfatas orationes subrogari debere: alias essent orationes signatae, & non cuiusque arbitrio relictae. Missa præcipitur, vt eo Sacrificio Deus colatur, ab eoque misericordiam postulemus: sed non ideo omisso Sacrificio alia via est Deus ex obligatione precum substitutione colendus, aut exorandus. Quia licet maxime expediat, non tamen præcipitur. Azor. libr. 7. capit. 7. quest. 1. 4. Suar. d. 88. section. 6. Bonacin. de Sacram. d. 4. qu. vltim. punct. vltim. n. 16. Layman. l. 4. tract. 7. cap. 4. fine.

48

Non obligatur, qui Missam præfatas orationes effundere fructum Sacrificij compense.

SECTIO SECVNDA.

De Præcepto audiendi Missam, Quæstiones Dubiæ.

CAPVT VI.

Circa huius Præcepti naturam, de diebusque pro quibus est impossum.

DVBIVM I.

An sit de Fide certum, dari præceptum de audiendo in Festis Sacro?

De fide est. **D**E Fide est. Quia dari præceptum constat ex cõmuni traditione, ac praxi Ecclesiæ, & ex puerorum Catechismo, vbi hoc præceptum inter Ecclesiastica annumeratur: & qui huic veritati, reclamauerit, tanquam suspectus aduersus sacra mandata punitur, quæ ex Fide sunt stabilita: ergo de Fide esse fatendum est. Sic Suar. tom. 3. in 3. part. d. 88. sect. 1. & tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 5. Fagund. præf. 1. lib. 2. cap. 1. num. 1. Petr. de Ledefma tom. 1. sum. cap. 27. Trullench. lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 5. num. 1.

De Fide non est. Quia nec à Deo reuelatum non est de esse inuenitur, nec aliquo loco definitum, Ecclesiam id præcipisse. Ita Hurtad. d. 5. de Sacrif. Miss. diff. 1. Lugo. Cardin. de Euchar. d. 2. a. numer. 1. Sotus in 4. dist. 13. question. 2. articul. 1. & alij.

Estimarim probabilis licet certissimum hoc mihi sit tale dari præceptum, non tamen de Fide probabilis esse. Fateor esse præceptum iure diuino funda-

tum obligans sub mortali, & eum, qui huic veritati reclamare ausus fuerit, tanquam suspectum aduersus sancta mandata, (vt ait Sotus) puniendum, sed dum non constat de Dei circa id reuelatione, nec de Ecclesiæ definitione, veritas hæc communi traditione, & praxi Ecclesiæ stabilitur, sed non ideo ex Fide constat roborari.

QVÆSTIO INCIDENTS.

Nũm in Quadragesimæ Feriis præcepti huius teneatur quis Sacrum exaudire?

Non solum in diebus Dominicis, ac Festis videtur teneri quis Sacro interesse, sed etiam in Feriis Quadragesimæ. Quia in cap. solent. de consecr. dist. 1. expresse dicitur, quod præfatis diebus debet ieiunium solui vespere, largitis elemosynis, & audita Missa. Sic Brocard. libr. 1. capit. 105. & alij, quos pressio nomine, refert Azor. tom. 1. libr. 7. cap. 4. quest. 2.

Minime tenetur quis ex vi huius præcepti Quadragesimæ Feriis interesse Sacro. Quia sic fert usus, ac praxis Ecclesiæ, omnibus Doctoribus consentantibus. Ita Tolet. lib. 6. cap. 8. num. 2. Barbosa ad cap. Solent. numer. 2. Scortia de Sacrif. Miss. lib. 2. cap. 2. numer. 1. Henriquez l. 9. c. 25. m. 3. Azor. citatur. Armil. v. Missa, n. 29. Tabie. n. 46. Angel. n. 57. Nauar. summ. c. 21. n. 2. Syluest. v. Missa, l. 5. 7. & v. Missa, 2. §. 1. & alij communiter.

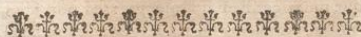
52 Tenetur quidem.

53 Non tenetur.

A 4

Hoc

⁵⁴ Hoc certissimum esse reor, Brocardique sententiam, si aliquando probabilis fuit, hodie sustineri non posse. Nam si huiusmodi præceptum de audienda Missa Quadragesimæ Feriis olim fortasse ex illius canonis præscriptione vigeat, iam contrario fidelium vii est abrogatum. Ego autem crediderim nunquam tale præceptum vixisse, sed illum canonem loqui de consilio circa Missæ audicionem, sicut manifestè de consilio loquitur circa elargitionem elemosynæ. Lege Barbosam. *ibi.*

QVÆSTIO INCIDENTS.

Nūm in Sanctæ Hebdomadæ triduo vi præcepti Ecclesiastici Missam audire teneamur?

⁵⁵ Teneris.

ENERI videmur. Quia ex iure communi triduum hoc inter Festa observanda præscribitur, unde omnes tenentur vi huius Ecclesiæ præcepti Sacrum exaudire. Sic Syluester *verb. Dominica, question. 1. disto 7.* qui citat Archidiaconum, non D. Antoninum uti Fagundez citandus affirmat.

⁵⁶ Non teneris.

Non tenemur. Quia licet olim ex iure communi illud triduum festum esset, & consequenter præceptum de Missa audienda vigeret: nunc vero non est festum consuetudine enim legitime introducta præceptum illud est abrogatum. Ita Fagundez *præc. 1. lib. 3. cap. 2. numer. 13. Azor. tom. 1. l. 7. c. 4. q. 2. Tolet. l. 6. cap. 8. num. 2. & omnes.*

⁵⁷ Hoc certū, & contrarium sustineri non potest, spectatur.

Hoc aded certum, vt contrarium ex iure communi minimè valeat sustineri. Secus dixerim, de iure particulari alicuius Diocesis, si quod extat alicubi. Imò mei Facundi venia, nec contrarium Syluester asseruit: sic enim profectus spectatur, *Quadam prædictorum festorum sum per totum iure communi.* consuetudinem abrogata quoad cessationem ab operibus, vt communiter dicitur, vt tres dies Rogationum, & septem dies Dominica Passionis, id est hebdomada Paschæ: nec servantur hodie nisi tres dies Paschæ, & secundum Archidiaconum Parasceses, & feria V. in Cena Domini ad osculum Crucis. En Syluester affirmat, vnum & alterum illum diem ex sententia Archidiaconi, non ex propria asseruari: ipse enim solum asseruit tres Paschatis dies ex præcepto observandos.

QVÆSTIO INCIDENTS.

Nūm præceptum hoc suo ex genere ad lethale obliget?

⁵⁸ Ad mortale non obligat.

D mortale videbitur non obligare: ex genere suo, ideoque solum illi lethali-ter delinquant, qui ex contemptu expresso, (vel saltem tacito) omittunt in festis Sa-

crum audire: non verò illi, qui ex quadam negligentia, aut passione, aut quavis alia causa: venialiter enim tantum delinquant. Quia Concilium Agathense, quod expresse adstruit Missam in festis audiendam, verbo præceptum non vitur. Sic Angel. *ver. Feria, num. 42. Rosel. verb. Missa, num. 18. Tabien. ibi. 6. 43. Altens. lib. 4. titul. 16. cap. 1. question. 1. Richard. libr. 1. question. 19. Gloss. ad cap. Omnes, de consecr. dist. 1. Turcitem in Canon. Missa, ea dist.*

Ex suo genere obligat ad lethale. Quia Concilium Agathense verbo plane vitur præceptum. Ergo cum alias sit de materia gravi, gra-
⁵⁹ mortale. Obitur ad
prie, Ita D. Thom. 1. 1. *quest. 122. art. 4. Suarez tom. 3. in 3. part. dub. 88. section. 1. & tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 1. 5. Azor. lib. 7. cap. 1. question. 2. Tolet. lib. 6. cap. 8. num. 1. Cardin. Lugo de Eucharist. dub. 2. 2. num. 1. Tiullen. lib. 3. in Dealog. cap. 1. dub. 4. num. 2. & dub. 5. num. 6. Bonac. d. 4. de Sacrific. Miss. qu. ultim. punct. 1. 1. numer. 11. Score. de Sacrific. Missa, lib. 2. cap. 20. num. 3. & omnes.*

Primam sententiam antiquatam omnino, secundam verò certam plane esse affirmo. Quia
⁶⁰ Hoc plane
ita fert communis sensus fidelium, & vltus Ecclesiæ. Vnde non bene hodie audiret, qui con-
trarium adstruere auderet. *affirmo.*

DVBIUM II.

An præceptum hoc sit ex iure diuino?

⁶¹ St de diuino iure. Quia Dominus dixit, *Hoc facite in meam commemorationem.* Id est De diuino
Sacerdotes sacrificent, populus autem aliquan-
do Missæ interstet Sacrificio. Sic nonnulli Do-
ctores, quorum sententiam satis esse probabi-
lem asserunt Suar. *tom. 3. in 3. part. d. 88. sect. 1. & tom. 1. de Relig. lib. 2. capit. 1. 5. Fagundez præc. 1. lib. 2. capit. 1. numer. 7. Inclinat Reginald. libr. 19. numer. 11. affirmans hoc præceptum partim esse diuinum, partim humanum.*

De diuino iure non est, sed absolutè, ac simpliciter de iure Ecclesiastico, expresso quidem De iure
⁶² in cap. Omnes fideles, in cap. Sacerdotes, & in vno no. di.
cap. Missa, de consecrat. dist. 1. Ita Suar. citatus, Fagundez numer. 5. & 6. Scott. lib. 2. de Sacrific. Miss. cap. 1. o. numer. 1. Nauar. summ. cap. 21. numer. 1. Nugus in 3. part. question. 83. articulo 6. Bonacin. de Sacrific. Miss. dub. 4. question. vltim. punct. 1. 1. numer. 6. Filiuc. tractat. 5. numer. 298. Bassaus *verb. Missa 8. num. 1. & alij plurimi.*

Hoc verum, sed addiderim ex horum mente
⁶³ Doctorem, licet hoc præceptum absolutè, & Quidam
simpliciter sit de iure Ecclesiastico, consenta-
neum tamen iuri naturali, ac diuino, quod quidem probat primæ sententiæ fundamentum. Ideo Reginaldus asseruit partim esse diuinum, & partim humanum.

QVÆ

QVÆSTIO INCIDENS.

Nūm ante Concilium Agathense fuerit in Ecclesia de exaudiendo Sacro preceptum?

64
Minime
fuit.

MINIME fuisse videtur. Quia præcipuum Caput Canonici iuris, in quo fundatur præcepti audiendi Missam obligatio est solummodo ex Concilio Agathensi: ergo manifestè innotuit, ante hoc Concilium in Ecclesia huiusmodi præceptum non extitisse. Sic graues Doctores, quos pressis nominibus referunt Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 1. *questio. 1.* (qui quidem indicat esse probabile), & Fagund. *præc. 1. lib. 2. cap. 1. num. 5.* Machado lib. 2. p. 4. *tract. 1. docum. 1. num. 1.*

65
Fuit planè ante Concilium Agathense. Quia præceptum audiendi Missam in festis à primis Ecclesie temporibus viguisse colligitur ex Cano. 9. (alias 10.) *Apostol. ex cap. Omnes fideles, de consecr. dist. 1.* & ex Clemente lib. 5. *com. iur. cap. ultim. & lib. 7. cap. 3.* Ita Filliuc. *tract. 27. num. 126.* Sotus in 4. *dist. 13. qu. 2. art. 1.* Azor. & Fagund. *ubi sup.* Suar. tom. 1. *de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 4.*

66
Hanc sententiam fere certam esse existimo. Nam si ut ex citatis Canonibus constat, præceptum audiendi Sacrum à primis Ecclesie temporibus viguisse, certum erit iam ante Concilium Agathense huiusmodi adfuisse obligationem, siquidem hoc Concilium fuit Iubus Septembris circa annum Christi Domini quingentesimum sextum celebratum.

DVBIVM III.

An Pontifex summus possit in præcepto Missæ exaudiendæ dispensare?

67
DISPENSARE non potest. Quia hoc præceptum est de iure diuino, indistinctum scilicet à Domino, dum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, id est Sacerdotes Sacrum agant & fideles aliquando assistant. Sed Pontifex in iure diuino non dispensat. Sic nonnulli, quorum mentem Suarias tom. 3. in 3. *part. dub. 88. sectio. 1. & tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 15.* & Fagundez *præc. 1. lib. 2. cap. 1. numer. 7.* iudicant satis esse probabilem. In quam etiam Reginald. lib. 19. *cap. 2. num. 11.* videtur inclinare.

68
Potest equidem dispensare. Quia præceptum audiendi Missam simpliciter, & absolute est humanum, & Ecclesiasticum. Sed Summus Pontifex potest omnino in iure humano dispensare: ergo potest dispensare in præcepto Sacrum audiendi. Ita Suar. tom. 3. in 3. *part. loco citato*, Fagundez *ubi suprà. num. 11.* Bonacin. *de*

Sacrific. Miss. dub. 4. quest. ultim. pun. 1. num. 6. Hurtad. *ibi. dub. 5. difficult. 1.* Trullench. in *Decalog. libr. 3. capit. 1. dub. 5. numer. 2.* Diastil. *tractat. 5. de Sacrament. d. 5. dub. 2. num. 17.*

Hanc sententiam longe probabiliorem esse reor addens tamen, rarissime posse iustam offerri causam dispensandi cum aliquo, ut nunquam dum superstes fuerit, Missam exaudiat. Nam si causa est perpetuæ ægritudinis, qua lecto impeditur, non est necessaria dispensatio: si autem quis infirmitate non afficitur, & ad alia negotia diuerit pollens robore, vndenam sic valeat dispensari, haud facile inuenies.

69
Hoc probabilem mihi

CAPVT VII.

Circa Personas, quæ ad huius observationem obligantur?

DVBIVM IV.

An statim ac quis annos discretionis inierit teneatur hoc præceptum obseruare?

N

ON statim tenetur. Quia Ecclesiastica præcepta non adstringunt eos, qui nondum ad pubertatis deuenierint annos. Sotus, Sà, & alij, quos refert Leand. *part. 1. de Sacrament. tractat. 5. d. 1. questio. 28.* Marchant. in *Candelab. Sacrament. qq. Pastoral. tractat. 4. cap. 6. quest. 1.* asserens non teneri pueros statim post septennium ad Missam audiendam; quovisque perfectiorem rationis ineat usum, quo attentionem, ac deuotionem, quæ tantum deceat Sacrificium plenius apprehendant.

Proculdubio statim obligatur. Quia quilibet fidelis postquam annos discretionis attigerit, verè est Ecclesiastici præcepti capax: ergo ex præceptum audiendi Missam asseruandum adstringitur. Ita Nauar. *sum. c. 21. n. 1.* Henriq. *l. 9. c. 25. n. 1.* Card. Lugo *de Euchar. d. 2. n. 1.* Marchin. *p. 3. de Ord. c. 17. num. 2.* Tolet. *l. 6. c. 8.* Coninch. *de Sacram. qu. 83. art. 6. num. 286.* Diana *part. 5. tract. 13. resol. 77.* Martinon. *de Sacram. d. 40. sect. 9.*

Hanc sententiam certam esse crediderim, quæ his aliisque innumeris Doctores confirmatur. Vnde affirmo ex Henriquez mox, ac puer rationis usum inierit, quod quidem circa septennium, aut paulo post accidere assolet, ad audiendam Missam obligari, quamuis non, ut docet, Mysterij præstantiam apprehendat, neque eam quæ opus est præ se ferat attentionem.

70
Non tenetur statim.

71
Statim tenetur.

72
Certà hanc sententiam esse crediderim.

QVÆSTIO INCIDENS.

*Num Ecclesiastica persona nempe Episcopi,
Sacerdotes, Religiosi præceptum hoc te-
neantur observare?*

73
Non tenē-
tur.

NON videntur teneri. Quia in *cap. Missæ, de consecr. dist. 1.* vbi hoc præceptum Missæ audiendi indicitur, solummodo fit mentio de secularibus: ergo cum præceptum pœnale sit, non est ad alias personas extendendum. Canon *fic. Missæ die Dominico secularibus totas audire, speciali ordine precipimus.* Sic Ioan. de Biblia *in quodam quolibet.* vbi refert D. Antonin. *p. 2. titul. 9. cap. 10. §. 1. & alij Canonistæ;* quos præf. nomine memorat Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 1. cap. 15. num. 4.*

74
*Tenentur
quidem.*

Tenentur plane. Quia præceptum hoc non solum continetur in *cap. Missas*, sed etiam in *cap. Omnes fideles*. At *Caput hoc* generaliter loquitur, expressèque omnes fideles comprehendit. Addiderim *cap. Omnes fideles*, esse antiquius, quam *Caput Missas*, cum illud sit deductum ex Canone Apostolorum, hoc verò ex Concilio Agathensi: ergo hoc ad illius sensum est trahendum, & iuxta tenorem illius explicandum, Ita D. Antonin. Paludan. Gabriel, Nauarr. & Sotus, quos affert, ac sequitur P. Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 88. *section. 4.* Trullench. libr. 3. in *Decalog. capit. 1. dub. 5. numer. 3.* Dicastil. de *Sacrament. disputat. 5. dub. 1. numer. 3.* Tolet. libr. 6. *capit. 8.* & ibi Viçtorle. Banny. de *Sacrific. Missæ. tractat. 6. question. 1. & 4.* Lugo. de *Eucharist. dub. 22. numer. 1.* Fagundes *trac. 1. libr. 2. capit. 1. numer. 4.* & *Capit. 2. numer. 4.* & alij communiter.

75
Hoc mi
indubitati

Hoc mihi indubitatum est, nec contrarium
sustinere posse existimo, indicans quidem, ideo
in *cap. Missæ*, solummodo factam fuisse de sæ-
cularibus mentionem, quòd cum hi communi-
ter Ecclesiæ præcepta facilius transgrediantur,
expressius voluit Concilium eis id imperare. Et
quia facta diei Dominicæ mentione, supponebat
Episcopos, Sacerdotes, Regularesque cunctos
Presbyteratu condecoratos Missæ celebraturos,
unde solum gessit memoriæ de secularibus, qui
audiendo eam præceptum erant impleturi.

QVÆSTIO INCIDENS.

*Virum, qui in festo non potest Missam, ac
Concionem audire: teneatur potius Mis-
sam audire, quam Concionem: vel è
contra Concioni potiusquam Missa in-
teresse?*

76
Teneur.

NON videtur teneri potius Mis-
sam, quam Concionem audire,
sed potius tenetur interesse C6-
ciani. Quia ratio legis circa hoc
magis militat. cap. Missas, de con-
secr. dist. i. cap. Omnes fideles, cap. Sacerdote, &

cap. Episcopus n. l. m. Quæ quidem iura magis audiendi Scripturas Sanctas, ac Dei verbum quam aliaratione Millam audiri præcipiunt. Sic Angel. verb. feria, num. 45. & alij, quos prelo nomine affert Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. question. 10. Rofel verb. Dominica num. 5. afferit, huius sententia fuisse D. Bernardinum, quem P. Dicaftillo D. Bernardum, errore calami appellavit.

Tenetur potius per se loquendo Missam 77
potius quam Concionem audire. Quia præce- Tenetur po-
pta sunt conciliis præferenda: at de Missa au- tius Mi-
dienda datur præceptum, Concionis auditio interesse.
pertinet ad consilium: ergo præferenda Missa
Concioni. Ita Suar. tom. 1. de Relig. libr. 2. cap. 16.
num. 6. Bonacini. Decalog. dub. 5. Castro Palao
tom. 2. tractat. 9. dub. 1. punct. 4. num. 5. & 6. Trul-
lencher lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 4. à numer. 4.
Henriquez lib. 3. cap. 25. num. 10. Sà verb. Missa
auditio, num. 7. Azor. citatus. Filliuc. tract. 6. num.
2. 7. Dicastil. de Sacram. tract. 5. disp. 5. dub. 10. à
num. 194.

Hoc vnice verum, & Angeli sententiam
omnino repellendam affirmo, quam quidem
Fagundez præc. 1. lib. 2. cap. 1. num. 10. docet esse
fallam, Azorinus *vbi supra*, temeritatis illum inculcat.
Nec vrget eius fundamentum. Abnego
namque, quod intra magis ratione audiendi
Scripturas Sacras, ac Dei verbum, quam alia
ratione Missam impenter exaudire: potius enim
id agunt ob tanti Sacrificij reuerentiam. Vnde
si in cap. Omnes fideles præscribitur, vt acceden-
tes ad Missam Sacras Scripturas, ac Dei
verbum audiant: hoc vere per Missæ audicio-
nem adimpletur, cum in illa Epistola, & Evan-
gelium legantur, qua lectione audientes in
Scripturis Sacris instruantur. Dixi tamen, *Per
se loquendo*. Quia potest per accidens accidere,
vt aliquis potius Concionem, quam Missam
audire teneatur, verbi gratiâ, si non possit in
Fidei mysteriis instrui, vt ab hæreticis sese pro-
tegat, nisi Concione audita. Suar. tom. 3. in 3. p.
d. 88. sect. 1.

D V B I V M V.

*An Episcopus possit sub censuris precipere, ut
Missam subditi in propriis Parochiis exau-
diant?*

S Cio, Angelum *ver. Missa. num. 59.* & quen-
dam P. Capucinum *libel. inscripto Pavo-*
chianum obediens, asservisse in festis solemniori-
bus (altum teneri fideles propria in Parochia
Sacro interesse. Quorum sententiam Suarius
tom. 3. in 3. part. d. 88. sectio. 2. merito impug-
nat. Quia Ecclesia solum præcipit Missæ
auditionem, nec locum ubi sit audienda
præscribit: & ita fidei fidelium consuetu-
do, per quam, esto quod aliquando viguerit
contrarium ius, iam est abrogatum. Quæsierim
verò, an si ob mains Parochialis Ecclesiæ decus
ex fidelium frequentia, (verbi gratiâ,) libeat
Episcopo, sub censura præcipere, ut Parochiani
in propria Ecclesia Missam exaudiant, id gerere
valeat?

Valer equidem. Quia id ei ex directiva com-
petit potestate. Sic Marchant. in resol. Pastor de Potest equi-
de Sacram. Eccles. c. 7. §. 6. dem.

Minime

SECT. II. Dubia, De Præcepto I. 11

81
Minime id potest. Quia nihil valet statuere
Episcopus contra generalem consuetudinem:
certum autem est, contrarium generali fide-
lium consuetudine assertuari. Ita Azor. *libr. 7.*
cap. 6. quest. 6. Nauar. *summ. cap. 21. num. 5.* Re-
ginald. *lib. 19. num. 2.* Trullench. *lib. 3. Decal.*
cap. 1. dub. 6. num. 5. Zenedo *collect. 104. num. 2.*
Fagundez *prac. 1. lib. 2. cap. 3. num. 12.* Dicastil.
de Sacrament. tractat. 9. disp. 5. dub. 4. num. 59.
citans Gutier. & Rodrig. Diana *p. 10. tract. 13.*
resolut. 45.

82
Profectò primam sententiam debili ratio-
ne falsici existimari. Nec enim causa ratio-
nabilis obicitur, qua Episcopus directiua illa
potestate possit consuetudinem vbiq; ter-
rarum receptam abolere, vel interrom-
pere.

QVÆSTIO INCIDENS.

*Num huius præcepti vi fideles tenean-
tur Missam maiorem exaudire,
quando in propria Parochia ei lu-
bet præcepto satisfacere?*

83
Teneantur
quidem.
INENITVR quidem. Quia in
*cap. Et hoc attendendum, de
consecr. dist. 1. id impera-
tur.* Sic Abbas *ad cap. 1.*
de vita, & honestate Cleric.
num. 8.

84
Non tenean-
tur.
Minime videtur teneri, sed inibi audiendo
Missam priuatam satisfaciunt. Quia hæc est
generalis Ecclesiæ consuetudo recepta, & ap-
probata. Ita Scottia *de Sacrific. Miss. libr. 2.*
cap. 26. num. 6. citans Syluestrum, D. Antoni-
num, Nauarum, Azorium, ac Turrecrema-
tam. *Suar. tom. 3. in 5. part. dub. 88. sect. 2.* Henri-
quez *lib. 9. cap. 25. num. 4.* Fagundez *prac. 1. l. 1.*
cap. 3. num. 8. Tolet. *lib. 6. cap. 7. num. 1.* Hurtad.
de Sacrific. Miss. dub. 5. difficul. 5. Filliuc. *tract. 5.*
num. 104.

85
Hoc certum
esse reor.
Hoc certum omnino esse reor. Quia cita-
tus Canon, quo allicitur Abbas, nullum conti-
net verbum, quo expresse id præcipiatur: so-
lum enim habetur, ut ita Missæ priuatæ cele-
brentur, ut populus à publicis, seu cantatis
auocari non valeat.

DVBIVM VI.

*An qui hora secunda, vel tertia Mis-
sam audierit, satisfaciatur, huic Præ-
cepto?*

86
Non satisfi-
ciat.
Non satisficit. Quia Missam audire cele-
brationi subordinatur: ideo præceptum
audiendi Missam debet subordinari præcepto
non celebrandi transacta tali diei hora: atque
adeo videtur obligare ad Missam intra illud
tempus audiendam, intra quod ex iure com-
muni potest celebrari, vnde nisi eo tempore

audiatur, præceptum non implebitur. Atqui
non potest Missa de iure communi, transacta
meridie celebrari: ergo nec implendo præ-
ceptum exaudiri. Sic Palqualig. *decis. 311.*
num. 8.

Satisficit equidem. Quia præceptum san-
ctificandi festa, quod ab opere seruii absti-
nentiæ, & Missæ auditiõem includit, à me-
dia incipit nocte, & in mediam noctem desi-
nit: igitur qui quacumque hora harum viginti
quatuor Missam audierit, dummodo pro illa
die celebretur, præcepto satisficiet. Ita Card.
Lugo *de Eucharist. dub. 15. nu. 56.* Filliuc. *tr. 57.*
num. 129. Leand. *de præc. Ecclesiæ tract. 2. dubi.*
quest. 26.

87
Probabiliorem hanc reor esse sententiam.
Nec enim constat, præceptum audiendi Mis-
sam ad tempus ex iure communi pro celebra-
tione præscriptum coarctari. Imo esto quod
coarctetur, abnegari adhuc, quod qui audit
Missam ex consuetudine, vel ex dispensatione
extra tempus à iure communi præscriptum
celebratam, non satisfaciatur audiendi Missam
obligationi. Addiderim, dato quod illicite sine
consuetudine, aut dispensatione quis Missam
post meridiem celebraret, ipsum plane delin-
quere celebrando, sed audientem præcepto sa-
tisfacturum. Ex Lugo accepti.

DVBIVM VII.

*An cum Missa coram Summo Præsule
in nocte Natalis Domini celebratur
ante mediam noctem: sufficiat, præ-
cepto audiendi Missam in die Natalis,
qui illi Sacro interest?*

89
Non satisfi-
ciat.
Non satisficit. Quia licet sit Missa diei,
non tamen est in Natalis die: nec præ-
ceptum obligat, ad Missam diei audiendam, sed facit.
Missam in die. Vnde si in die festo celebretur
Missæ, quæ non esset Missa diei, (ut potest
contingere si Missa solemnibus votiva celebra-
retur,) qui illam audiret, præcepto non satisfac-
ceret. Neque hoc est contra Pontificis inten-
tionem: aliud enim est, quod velit illam Mis-
sam pro festiuitate Natiuitatis celebrari; &
aliud, quod velit celebrari in ordine ad satisfac-
ciendum præcepto: non enim hoc intendit, sed
solummodo primum. Sic Palqualig. *decis. 311.*
num. 7.

90
Satisficit profectò. Quia Missa illa, quam
Cardinalis coram Pontifice in nocte Natalis
Domini ante mediam noctem celebrat, non
solum est Missa diei, sed etiam Missa in die
Natalis Domini celebrata: ergo audiens il-
lam Missam vere præcepto audiendi Sacrum
in die Natiuitatis satisficit. Consequentia pa-
tet, antecedens probatur. Nam Ecclesia pro il-
la vice diem sequentem per aliquot horas an-
ticipat. Quia cum Ecclesia computet dies à
media nocte vsque ad mediam noctem, pro
illo loco, ac pro illa nocte diem sequentem
anticipat, cum ab hominum placito pendeat,
quandonam dies incipiat: data ergo hac dñi
anticipatione verè Missa ipso die Natalis Do-
mini

SCORAR
reol: Mer.
m. VII. II.
E. IV
6

12 Theologiæ Moralis. Lib. XLII.

mini celebratur: & per consequens qui illam audit, verè audit Natiuitatis Missam in Natiuitatis die, & audiendi eam in die Natiuitatis præcepto satisfacit. Ita Cardinal. Lugo de Euchar. d. 15. sect. 2. Dicastil. de Sacram. tr. 4. d. 9. dub. 17. numer. 404. Diana parte. 10. tract. 15. resol. 35.

⁹¹ *Auctoris sententia.* Ego autem crediderim, licet dicamus cum Pasqualigo, illam Missam non celebrari in die, sed in vespere Natiuitatis, adhuc audientem illam præcepto audiendi Missam in die Natalis Domini satisfacere. Quia celebratur intra diem Natiuitatis, qui Ecclesiasticè incipit à vespere, durante nihilominus vigiliæ die, quantum ad ieiunium, & horarum recitationem. Cum ergo per Præiilegium, aut Indulgentiam Pontificis illud Sacrum anticipetur intra festum quidem, sed ante horam mediæ noctis consuetam: non est, cum abnegemus, tale Sacrum ante mediam noctem celebratum sufficere, vt qui illi interfuit præcepto Sacrum audiendi satisfaciatur. Et hanc esse Pontificis mentem minime dubitarim. Lege Cardinalem de Lugo citatum.

DVBIVM VIII.

An si Vigilia Natiuitatis in Dominica occurrat: possit quis præceptum audiendi Missæ in Dominica implere, si assistat Missæ, que coram Pontifice Summo in Natalitij Domini vespere ante mediam noctem celebratur?

⁹² *Satisfacere potest.*

Satisfacere potest. Quia qui Missam illam, quæ in die Dominica occurrere cum Natiuitatis vigilia, ante mediam noctem celebratur, expectaret, vere in die Dominica, in qua præceptum virget, audiret, atque adeo impleteret præceptum: dummodo præceptum non obliget ad audiendam Missam intra illud tempus diei, intra quod ex iure communi conceditur, posse celebrari. Sic Pasqualig. *decision. 311. numer. 8.*

⁹³ *Non potest satisfacere.*

Non potest satisfacere. Quia Pontifex non computat illam Missam pro Dominica, sed pro sequenti Natalis die: censetur igitur, illam pro præcepto Dominicæ implendo minime approbare. Ita Lugo de Eucharist. dub. 15. numer. 56. Dicastil. de Sacrament. tract. 4. disput. 9. dub. 17. numer. 408.

⁹⁴ *Idem assero.*

Equidem, si illam Missam celebrari Ecclesiasticè in die Dominica concedamus: haud video esse, vnde abnegemus, per illam præceptum audiendi Sacri in Dominica adimpleri. Vnde negandum est, illam Missam in die Dominica celebrari: & asserendum celebrari ex Pontificis dispensatione quasi in die Natiuitatis: vnde per eam non potest præceptum Dominicæ diei velut præcedentis impleri. Ex Lugo accipi.

CAPVT VIII.

Circa Missæ ex Præcepto audiendi Integritatem.

RÆMITTO illud Capitis Missas, de consecr. dist. 1. Missas die Dominico sacularibus totas audire speciali ordine præcipi. ⁹⁵ *Missas autem specialiter præcipi. Et Capitis omnes fideles, co. ti. Qui non per- da. seuerant in oratione vsque dum Missa peragatur, conuenit communione priuari. Vnde certo constat fideles teneri diebus festis totam, seu integram Missam exaudire Omnes sic.*

DVBIVM IX.

An qui vsque ad Epistolam exclusi e quis in Missa omittit: adimpleat præceptum?

Certum est, in Missæ præcepto paruitatem ⁹⁶ materiae à lethali excusare, venialiter tamen delinquere, qui culpabiliter eam particulam omittit: omnes autem Doctores vno ore fatentur, cum, qui partem non notabilem omittit, licet leuiter delinquat, tamen, & integram audire Missam, & proculdubio adimplere. Quæ tamen pars sit dicenda notabilis, & quæ levis, hoc Capite discutiam. Quæstio itaque, num adimpleat præceptum, qui omittit in Missa à principio vsque ad Epistolam exclusiue?

Non adimplet. Quia partem notabilem ⁹⁷ omittit. Sic Tabien. verb. *Missæ, Paragraph. Non adimplere. 50. Moure part. 2. Exam. Theolog. cap. 8. §. 1. per prænumer. 4. citans immoderò Nauarrum, & Marchinum.*

Adimplet præceptum. Quia à principio ⁹⁸ Missæ vsque ad Epistolam exclusiue non est pars notabilis: ergo per huiusmodi omisso, nem Ecclesiæ præceptum minime violatur. Ita Toletus, Nauarr. Syluester, quos refert, ac sequitur Leander *præc. 1. tractat. 2. dubio 1. §. 2.*

Hanc sententiam communiter apud Auctores, receptam inuenio. Vnde qui culpabiliter hanc Missæ partem omitteret leue ⁹⁹ *præc. 1. tractat. 2. dubio 1. §. 2.* piaculum bilium patraret.

DVBIVM X.

An qui omittit ab introitu vsque ad Epistolam inclusiue: satisfaciat obligationi?

Non satisfacit. Quia per cap. *Missas*, ibi ¹⁰⁰ *totas*, non sufficit audire Missam aliqua parte notabili expillatâ. Notabilis autem pars facit arbitrio prudentis est definienda, cum iure non definiatur: & apparet talis ea, quæ ab introitu vsque ad Epistolam inclusiue protenditur.

Sectio II. Dubia De Præcepto I. 13

tur. Sic Nauar. *sum. c. 21. n. 2.* Tolet. *l. 6. c. 7. n. 2.* Henric. *l. 1. c. 25. n. 7.* citans D. Antoninum, Tabenam, Medinam, Sandoual, Sorum, *gloss. litter. l. Bonac. d. 4. de Sacrific. Miss. q. ult. pun. 11. n. 16.* Nugnus in *3. p. 9. 83. a. 6. dub. 2. pol. 5. conclusif. Candid. d. 1. q. 2. 5. a. 29. dub. 4. Trull. libr. 3. in Decal. cap. 1. dub. 5. num. 10. S. a. v. Misse auditio, num. 2. & alij.*

101
 Satisfacit plane. Quia præfata pars Missæ notabilis minime reputatur, ehm vix sit pars quarta respectu totius. Ita Suar. *tom. 3. in 3. p. d. 88. sect. 1.* Rodrig. *sum. c. 123. n. 1.* Card. Lugo de *Euch. d. 2. n. 3.* Fagund. *præc. 1. l. 2. c. 6. n. 2. & 3.* Azor. *p. 1. l. 7. c. 3. q. 2.* Reginald. *l. 19. n. 24.* Scott. de *Sacrific. Miss. l. 2. c. 20. n. 3.* Coninch. *q. 2. 3. a. 6. n. 85.* Villalob. *rr. 8. diff. 35. num. 2.* Diana *p. 4. rr. 4. resol. 196. & p. 5. rr. 5. resol. 33. & 44.* Dicastill. de *Sacram. rr. 5. d. 5. dub. 3. n. 35.* Martinon. de *Sacram. d. 40. sect. 9.*

102
 Probabilior hanc sententiam esse iudico. Itaque si ab initio Evangelij vsque ad Missæ finem quis audiat, lethaliter non delinquet; quia illa pars nondum quarta pars Missæ, nec notabilis censetur. Oportet tamen, vt saltem assistat vsque ad populi dimissionem, vel Sacerdotis benedictionem.

QVÆSTIO INCIDENT.

Num qui ab introitu vsque ad offertorium exclusiue, & post Communionem vsque ad Missæ finem omittit præcepti sit reus violati?

103
 Reus non est. Quia quæ præcedunt Evangelium, aut quæ sequuntur vsque ad Offertorium: & quæ post Communionem leguntur orationes non sunt partes substantiales Sacrificij. Ratio autem peccati mortalis in hac materia non petitur tam à quantitate rei omisæ, quam ab eius dignitate, quæ dignitas haud dubiè non est tanta in Orationibus, Epistola, & Evangelio, quanta in Oblatione, Consecratione, ac Communionem reperitur. Sic Stephan. Bauny. *tract. 5. de Sacrific. Miss. q. 8.*

104
 Reus est proculdubio. Quia præfata omisso vere est tertiæ partis Missæ, quæ in communi omnium sententia est notabilis: Igitur eas Sacri partes omittens violati præcepti reus erit. Ita D. Antonin. *part. 2. titul. 9. cap. 10. §. 1.* Sylu. *verb. Missa 1. num. 1.* Ballaus *v. Missa 8. n. 3. & omnes.*

105
 Existimo Bauny sententiam singularem quidem, per eum fundamento niti, nullaque auctoritate fultè; vnde improbabilem esse iudicari. Nam licet partes, quæ Offertorium præcedunt, vel Communionem sequuntur, non sint substantiales Sacrificij strictè, ac propriè sumpti, sunt tamen partes integrantes, & substantiales Missæ, proptèr sumitur Missa de qua audienda adest præceptum.

Esch. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI. P. II.

DVBIUM XI.

An qui omittit ab Introitu vsque ad Evangelium inclusiue impleat præceptum?

Adimplet quidem. Quia omisso hæc non videtur attingere grauitatem. Sic Gaspar Hurtad. de *Sacr. Miss. d. 5. diff. 1.* Bauny *ibid. q. 8.* citans Laymanum *lib. 4. tr. 7. n. 5.* & Alincarium de *Ecl. Offic. c. 36.* Diana *p. 4. tr. 4. resol. 196. & p. 5. tr. 5. resol. 38. & 44.* Cardin. Lugo *d. 22. de Euch. n. 3.* Ortiz *sum. vbi de 3. præc. §. 6.*

Minime adimplet. Quia grauitas in hac materia, aut sumitur à quantitate rei omisæ, aut ab eius dignitate. At quantitas est grauis cum Introitus, orationis, Epistola, & Evangelium tertiam fere partem Sacri efformant. Et est grauis, si dignitas attendatur, cum sit omisso Scripturarum Apostolorum, & Evangelij præcipue cum in iure expresse imperetur, quos fideles in festis Sacras Scripturas, ac verbum Dei audiât: ergo hoc præceptum adimpleri debet per auditionem saltem Evangelij, quod in Missa legitur. Ita Nauar. Trull. Cand. Bonac. Cano, Soto Sandou. Henric. Tolet. Scottia, Mann. Villalo. Fagund. Suar. Coninc. quos refert Leand. *præc. 1. tr. 2. d. 1. q. 33. & sequitur q. 35.* Turrian. in *select. p. 2. d. 31. dub. 28.* contrarium vocitans (im merito quidem) improbabile. Ballaus *v. Missa 8. n. 3.* Martinon de *Sacram. d. 40. sect. 9.* Molfes. *sum. tr. 3. c. 17. n. 48.* Dicastill. de *Sacram. tr. 5. d. 5. n. 35.* Barbol. in *3. p. Decretis, c. Missas, de consec. dist. 1. n. 4.* Præpof. *q. 83. a. 6. d. 4.*

Probabilem satis primam iudico (Luifij Turriani venia) esse sententiam probabiliorè verò secundam. Quia probabilius est, huiusmodi omissionem grauem esse, cum sit, vel tertiæ partis Missæ, si adsint Prophetiæ, sequentia, vel ob longum Evangelium, vel Epistola: aut quidem fere tertiæ partis.

DVBIUM XII.

An qui ab Introitu vsque ad Evangelium inclusiue omittit, sed non mox post benedictionem recedit, sed D. Ioannis Evangelium audit: præceptum impleat?

Minime sufficit. Quia probabilius est tene-
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

Sufficit quidem. Quia esto, quod omisso vsque ad Evangelium inclusiue sit pars notabilis, attamen per auditionem ultimi Evangelij D. Ioannis, vel alterius, quod non tenentur fideles audire, cum possint data benedictione Sacerdotis recedere, satis Evangelium in principio omisum compensatur. Ita Suarius *tom. 3. in 3. part. dub. 88. section. 1.* Lugo

B

SCOPAR
 Teol. Mor.
 in VII. II.
 E. IV
 6

14 Theologie Moralis. Lib. XLII.

de Euch. d. 2. n. 3. Hortad. de Sacrific. Miss. d. 5. diff. 1. Trull. l. 3. in Decal. c. 1. dub. 5. n. 11. Tanquam probabile Bonac. d. 4. de Sacrific. Miss. q. ult. pun. 1. n. 17. admittit, citans Nognum, Azorium, & Manuelem. Fagund. prec. 1. l. 2. c. 6. n. 7. Diana p. 4. tr. 4. resol. 196. & p. 5. tr. 5. resol. 38. & 44. Bassæ. v. Missa 8. n. 3. Gauant. Comment. in Rubr. Missal. p. 1. tit. 1. Palao 10. 4. tr. 22. d. vnic. pun. 16. Martinon. de Sacram. d. 40. sect. 9. & alij.

111
Hanc eligo
sententiam.

Profecit ad hanc sententiam à tot tantisque Doctoribus approbatam mihi eligendam duxi. Nec enim concesserim probabilius esse, fideles obligari ex vi huius præcepti vltimum Euangelium exaudire, de quo inferius

DVBIVM XIII.

An qui ab Introitu Missæ vsque ad Euangelium inclusivè omisit, nec per vltimi Evangelij supplevit auditionem; attamen post Missam priuatim Euangelium omisissum per se, vel per alium legitur impleat?

112
Implet quidem.

Implet equidem. Quia legens, aut ab alio audiens quod in Missa omisit, videtur eam velut integrare, præcipue cum sufficienter satisfaciatur legi imperanti, vt fideles Sacram Scripturam, seu Dei verbum in festis exaudiant. Sic Nauar. de orat. notab. 10. n. 45. & miscellan. 12. n. 10. & sum. c. 1. n. 2. citans Margar. Confes. Graff. l. 2. c. 34. n. 3. Bassæus v. Missa 8. n. 3. Sà v. Missa auditio, num. 8. Henric. l. 9. c. 27. num. 7. Iodochus tom. 1. Thesaur. v. Missa auditio, num. 49.

113
Non implet.

Non implet. Quia illa priuata lectio omisit, se Epistolæ, & vtriusque Evangelij, cum omnino sit extra Missam, de qua audienda præceptum obligat, haud poterit partem omisissam in Sacro supplere. Ita Suar. tom. 3. in 3. p. d. 88. sect. 1. Marchin. de ordine, tr. 3. p. 3. c. 17. num. 6. Fagund. prec. 1. l. 2. c. 6. n. 6. Azor. l. 7. c. 3. quest. 2. Reginald. lib. 19. num. 25. Cardin. Lugo de Eu. charist. d. 2. n. 2. Molles. tract. 3. cap. 17. n. 5. & alij.

114
Hoc probabilius
est mihi.

Hoc probabilius esse crediderim, sed cum videam satis probabilem esse primam sententiam moneo, posse te in casu necessitatis pro maiori securitate opinionem illam sectari, audiendo ab alio, vel legendo Epistolam, & Euangelium, si eis lectis à Sacerdote ad Ecclesiam accedis, etsi vera apud Deum illa sententia sit, auditæ integræ Missæ meritum consequeris. Ex Fagundez resolui.

DVBIVM XIV.

An qui omittit Introitum vsque ad Epistolam inclusivè, & omnia, quæ Sacerdos post absumptum Calicem distillar: integram, ad præcepti obseruationem, Missam exaudiat?

115
Audit integram
Missam.

Integram audit Missam. Quia sicut collectæ priores non iudicantur pars substantialis, aut notabilis Missæ, sic nec posteriores. Sic Hieron. Llamas in Metho. p. 2. c. 5. §. 8. Bauny.

tractat. 6. de Sacrific. Miss. question. 4.

Minime integram Missam audit ad præcepti impletionem. Quia pars prior posteriori notabilem admodum partem constituent. Ita Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 2. Azor. p. 1. lib. 7. c. 1. q. 2. Nauar. cap. Quando, de co. secr. dist. 1. notab. 10. n. 17. Fagund. prec. 1. l. 2. c. 6. n. 4. & 9. Coninch. q. 83. a. 6. dub. vnic. n. 285. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 5. num. 10.

116

Non audit.

His adherens Doctoribus affirmo, si quis in Sacri exordio vsque ad Epistolam inclusivè omitteret, & postea mox post communionem Sacerdotis egrederetur, nimia vsurum licentia, nec à lethalis piaculi esse scrupulo immunem, (verbis mei Suarij vtor.) Oportet ergo vt saltem assistat, vsque ad dimissionem populi, Ite Missa est, vel vsque ad Sacerdotis benedictionem, Suarius mecum.

117

Hic bene
Distinguitur.

DVBIVM XV.

An qui à principio Sacri vsque ad Epistolam exclusivè, & post communionem vsque ad terminum præmittit: faciat præcepto satis?

Non satisfaciunt. Quia ex vna, & altera pars omissa, pars plane notabilis integratur. Non satisfaciunt. Sic Trull. l. 3. in Decal. c. 1. dub. 5. n. 10.

118

Non satisfaciunt.

Satisfaciunt omnino. Quia ex vtraque parte principij, & finis Missæ assignata pars notabilis non conflat. Ita Suar. tom. 3. in 3. par. d. 88. sect. 1. Fagundez prec. 1. lib. 2. cap. 6. n. 9. Llamas part. 2. Metho. c. 5. §. 8. Bauny. tr. 6. de Sacrific. Miss. question. 4.

119

Satisfaciunt plane.

Ego quidem iudicans fideles ex vi præcepti non teneri vltimum Missæ Euangelium audire, existimo illum præcepto satisfacere. Id quod ex mei Suarij verbis magis tibi probabile obiciam. Quamuis aliquis (ait) ex principio, & fine omittat, poterit non esse mortale, si ex vtroque non conficiatur notabilis quantitas: vt verbi gratia, si à principio Epistola vsque ad integram communionem Sacerdotis inclusivè afflat; quia Epistola æquivalere censetur Orationibus, quæ post communionem sequuntur. Non autem abnegarim, notabilem partem censei huiusmodi omissionem, si fideles tenerentur vltimum Euangelium audire. Ideoque id existimans Leander primam cum Trullenchi opinionem sectatur.

120

Idem affert.

DVBIVM XVI.

An qui non adest dum post vtriusque speciei consecrationem à Sacerdote fit Oblatio: impleat audienda integra Missæ præceptum?

Minime impletur. Quia licet oblatio breui tempore peragatur est pars substantialis Sacrificij: vnde omittens eam plene non potest ex paruitate materiæ excusari. Sic Bonacin. de Sacrific. Miss. d. 4. quest. vltim. punct. 1. num. 14. citans Henriquez num. 7. Coninchom n. 283. Nugnus in 3. p. q. 83. articul. 6. dub. 2. post 3. conclus. Fagundez prec. 1. l. 2. cap. 6. num. 14.

121

Minime impletur.

Seccio II. Dubia, De Præcepto I. 15

num. 14. Candid. *disquis.* 25. a. 29. dub. 6. dicto 7. Gelsuald. *tr.* 17. c. 1. n. 18. Trull. *l.* 2. Decal. c. 1. d. 5. n. 10. Et Gabriel Ecchius, Clitonaus, Ruardus, Scotus asserentes apud Leandrum *p.* 2. *tr.* 8. d. 1. q. 11. in sola oblatione rationem Sacrificij Missæ esse sitam.

111 Impletur plane. Quia non solum in oblatione sita non est Sacrificij ratio; verum ne ad essentiam eius intrinsece pertinet ex probabiliori sententia. Igitur cum alioqui sit pars levis, non impedit eius omissio præcepti satisfactionem. Ita Suarius, Lugo, Montesinos, Valquez, & Hurtado, quos loco citato refert, ac sequitur Leander.

123 Certe in his partibus Missæ certum est minus, non tam esse considerandam temporis moram, quam dignitatem, & propinquitatem, vel necessitatem ad Sacrificij substantiam; ideoque Doctores facilius permittunt, ea omitti, quæ antecedunt, vel subsequuntur Missæ Canonem in quo maxime necessaria sunt quæ à consecratione usque ad consumptionem continentur. Ideo valde probabile est non impleri præceptum etiam quoad substantiam, si quid eo tempore omittatur, vel intermitatur: scilicet, si quis Ecclesiæ egredere, quando Sacerdos vult consecrare, vel si finita consecratione dum sit oblatio (de qua in præsentia) exiret. Quia substantiale quid Sacrificio prætermitteret. Sed quamvis hæc tutiora sint crediderim, non debere scrupulum habere locum, quando post consecrationem quis oblationi gerendæ, dummodo consecratio simul non omittatur; quia res hæc moraliter est iudicanda, & adhuc non satis constat, in quo præcisè Sacrificij substantia consistat.

DVBIVM XVII.

An qui non adest: dum utriusque speciei consecratio peragitur: integram audiat Missam?

124 Si solummodo consecrationi abfuit, & reliquis Missæ partibus interfuit, integram quidem exaudiat Missam. Quia cum non constet, num in consecratione Missæ sitat essentia, pars illa quamvis admodum digna haud gravis reputatur. Sic Hurtad. *de Sacrific. Missæ.* d. 5. diff. 1. Inclinat Suar. *tom.* 3. in 3. *part.* d. 88. sect. 2. v. l. *ltimo denique*, & Fagund. *præc.* 1. lib. 2. c. 6. num. 14. & Cardin. Lugo citandus, ait esse probabile.

125 Missam integram non exaudiat. Quia tota ratio, & essentia Sacrificij Missæ in sola consecratione consistit: ergo qui consecrationis instantiæ non adest, Sacrificij abest oblationi, ac proinde, & Missæ. Adest enim Missæ non solum est interesse corpore, sed, Sacrificium simul cum Sacerdote offerre. Ita Reginald. *l.* 19. n. 24. Card. Lugo *de Euchar.* d. 2. *nu.* 4. Fagund. *de præcept.* 1. *l.* 2. c. 6. n. 14. Candid. *disquis.* 25. a. 29. dub. 6. Trull. *l.* 1. Decal. c. 1. dub. 5. n. 10. Marchant. *in resolut. Pastoral. de Sacrament. tract.* 4. cap. 6. quest. 4. n. 4. Petr. Ledesm. *tom.* 1. *summ.* cap. 27. concl. 4. *Dicatil. de Sacram. tract.* 5. d. 5. dub. 3. num. 37. & alij.

Elcob. & Mend. *Theol. Moral. To m. III. P. II.*

Ego quidem loquendo per principia intrinseca, existimo illum Missam integram non audire, ut prima fert sententia; quia illa est pars essentialis in qua essentialiter substantia Sacrificij consistit. At quia sub opinione est, an essentia Sacrificij in consecratione, vel Communionem consistat: potest quis in praxi hanc, vel illam sententiam amplecti. Cum Trull. sensu.

DVBIVM XVIII.

An qui solummodo Consumptioni Missæ non adest: impleat Sacri. audiendi præceptum?

127 Non implet. Quia essentia Sacrificij Missæ in sola sumptione à celebrante facta consistit: ergo minime Missam exaudiat, qui eius parti vnice essentiali non assistit. Sic Bonac. *de Sacrific. Missæ.* d. 4. q. ult. *p.* 11. n. 14. citans Henriquez, Coninchum, & Nugnum. Suar. *tom.* 3. in 3. *p.* d. 88. sect. 2. Fagund. *præc.* 1. lib. 2. c. 6. num. 14. Candid. *disquis.* 25. a. 29. d. 6. Petr. de Ledesm. *ro.* 1. *sum.* c. 27. concl. 4. & alij.

Implet quidem. Quia Consumptio, nec parti aliter adhuc ad essentiam Sacrificij pertinet. Igitur cum alioqui huius partis omissio sit levis, non obstat, quominus præceptum de integra Missa audienda impleatur. Ita Gaspar. Hurtad. d. 5. *de Sacrific. Missæ.* diff. 1. Card. Lugo *de Euchar.* d. 2. *nu.* 4. Et probabile valde esse docent Suarius, & Fagundez citati. Diana *par.* 10. *tr.* 14. *resol.* 46. citans Pellizatum, Caspensem, & Leandrum.

Profecto, (vti proximo Dubio dixi) vnâ, & alteram sententiam probabilem satis esse crediderim, prævalere, si Sacrificij in Consumptione consistat essentia, sententiam primam: si vero non consistat, præferendam esse secundam, cum alias pars omissa levis existat. Attamen cum non constet num Sacrificij essentia in Communionem consistat, pro libito poteris hanc, vel illam mentem sectari. Ex Fagundez accepi.

DVBIVM XIX.

An qui exit Consecrationis, Communionis, vel alio tempore acturus, aut declaraturus aliquid ad Sacrificium necessarium, v. gr. hostiam, vinum, aquam, incensum: audiat integram Missam?

130 Non audit Missam integram: ideoque, si contingat, aliqua, quæ præueniri poterat, ex obliuione fuisse omissa, & inter ipsam Missam esse requirenda, verbi gratiâ, si deesset vinum, & extra Ecclesiam querendum esset: tunc huiusmodi minister, si granem moram ageret, teneretur aliam Missam audire. Quia præceptum de audienda Missa integra non impleuit. Si vero audire aliam Missam non posset, à piaculo excusaretur ratione iusti, ac debiti seruitij, sed præcepto minime satisfaceret. Sic Bonac. *de Sacrific. Missæ.* d. 4. q. ult. *p.* 11. n. 18. Trull. *l.* 3. Decal. c. 1. n. 12. Suar. *ro.* 3. in 3. *p.* d. 88. sect. 2.

B 2 ver.

16 Theologiæ Moralis. Lib. XLII.

ver. Ex hac. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6. n. 10. Palao
ro. 4. tr. 2. 2. d. vni. punct. 16. Molfet. sum. tr. 3. c. 17.
num. 49.

131
Missam integram audit. Quia in hoc casu
recedens à Sacrificio vere dicitur ei moraliter
interesse, & cum iis, qui Sacrificio assistunt,
vnum efficit corpus. Ita Candid. *disq.* 25. a. 29.
dub. 9. sine limitatione affirmans, Missæ infer-
vientes præcepto satisfacere, etiam si toti Mis-
sæ non adsint. Sylvest. v. *Missæ* 2. qu. 1. Hentiq.
l. 9. c. 25. n. 8. Dicastil. de *Sacram. tr.* 5. d. 5. dub. 3.
n. 42. Diana p. 10. tr. 14. resol. 46. & alij.

132
Sententia
Autoris. Ego quidem consulerem, ut qui huiusmo-
di impendens operam ministerio, notabili Mis-
sæ parti defuit, aliam integram si possit, Mis-
sam exaudiat: non tamen iudico ad id teneri.
Quia non censetur quis Missæ præsens ex eo
præcisè quod sit in Ecclesia, in qua sæpe sunt
qui non censentur corporaliter præsentem Mis-
sæ, ut patet speciatim in amplis Ecclesiis, nem-
pe in Cathedralibus; sed tunc censetur quis
præsens, quia servit in ea, & cooperatur Missæ
celebrationi, quod potest extra Ecclesiam
præstare. Lege Dicastillo.

DVBIVM XX.

*An Evangelium Ioannis aliisve Evan-
gelis, quod in fine Sacri legitur, perti-
neat ad ipsius integritatem?*

133
Pertinet
quidem. Pertinet quidem. Quia in Missalis Rubrica
inter alias partes Missæ hæc absolute nu-
meratur. *Disto Placeat, datur benedictio, quæ à*
celebrante semper datur in Missa, præterquam in
Missis defunctorum. Deinde legitur Evangelium
S. Ioannis. In principio, præmissa, Dominus vo-
biscum, & Initium, ut moris est, quod Evan-
gelium nunquam præmittitur in Missa, nisi quæ-
do sit de Feslo in aliqua Dominica, vel Feria,
quod habet Evangelium proprium, quod legitur
eius loco. Vnde constat, ultimum Evangelium
iam nunc ad Missæ integritatem pertinere, &
peccare venialiter qui illud sine causa omit-
tit. Sic aliqui recentiores, quos pressio nomine
memorat, & sequitur Leander præc. 1. tr. 1. d. 1.
q. 49. Inclinat Suarius, & Fagund. citandi. Te-
net Dicastil. de Sacram. tract. 5. disput. 5. dub. 2.
num. 18.

134
Non perti-
net. Minime petinet. Quia in antiquis iuribus
solum præcipitur fidelibus, ne ante Sacerdotis
benedictionem discederent. cap. *Missas, de*
consecr. dist. 1. vbi habetur, debere Episcopum
eos corripere, ac punire, qui ante benedictio-
nem Sacerdotis à Missa recedunt: nec ali-
quid de ultimo Evangelio adicitur exaudien-
do. Signum igitur est, Evangelium ultimum ad
integritatem Missæ non pertinere, ac proinde
nec venialiter peccare, qui post datam à Sa-
cerdote benedictionem statim ab Ecclesia, non
audito Evangelio discedit. Ita Sua. rom. 3. in 3.
p. d. 88. sect. 2. Card. Lugo. de Euch. d. 22. sect. 2.
Hurtad. de Sacrif. Miss. d. 5. diffic. 1. Trolench.
l. 3. Decal. c. 1. dub. 5. n. 12. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6.
n. 10. Diana p. 5. tr. 13. resol. 61.

135
Hæc proba-
bilis esse
reor. Hanc eligo sententiam longe probabilio-
rem esse crediderim. Nec enim prima, eruditi
Leandri venia, solido nititur fundamento. Ru-

brica enim Missalis non præcipit Evangelium
audiri à fidelibus, sed supposito iam vfu Ec-
clesiæ de illius lectione, dirigit quando, & quo-
modo sit legendum. Certè consuetudo obligat
Sacerdotem celebrantem illud legere, sed non
obligat fideles illud audire: Missa namque ver-
bis illis *Ite, Missa est*, perficitur, addita ad re-
cessionem populi Sacerdotali benedictione.
Cum Lugo opinor.

DVBIVM XXI.

*An Confessio præmissa pertineat, ad Mis-
sæ integritatem: peccetque venia-
liter, qui illam*
omittit?

136
Non pertinet
ad Missæ integritatem, In-
troitus enim seu initium Missæ est, quan-
do post recitatum Psalmum, Confessionem nec ad Mis-
sæ integritatem, peccetque venialiter, qui illam
omittit?
Non pertinet ad Missæ integritatem, In-
troitus enim seu initium Missæ est, quan-
do post recitatum Psalmum, Confessionem nec ad Mis-
sæ integritatem, peccetque venialiter, qui illam
omittit? Expressam, osculatus Altare Sacerdos se signo
Crucis munens legere incipit. Vnde nec venialiter
delinquit qui ultroque Confessionem, seu Psalmi
recitationem omittit. Sic nonnulli, quos, pressio
nomine, memorat Suarius citandus. Sotus in 4. dist. 13. q. 2. a. 4. Imo illi
Auctores, qui à Suario memorantur adiciunt, li-
cet Confessio esset pars Missæ, venialiter non
peccare, qui omitteret; quia pars minime re-
putatur.

Ad Missæ pertinet integritatem. Quia Psal-
mus, & Confessio sub ritu, ac nomine Missæ
comprehenditur Rubrica 3. Missalis habet hæc
titulum, *De principio Missæ, & Confessione fa-*
cienda. Mox num. 1. Sacerdos facta prius Cruci,
vel Altari profunda reuerentia, aut si in eo
sit tabernaculum Sanctissimi Sacramenti, fa-
cta genuflexione, erectus incipiat Missam, di-
cendo: In nomine Patris, &c. Ergo manifeste ex
Rubrica constat Psalmum, Confessionem, &
versum ad Missæ integritatem pertinere, ac
proinde venialiter delinquere, qui voluntariè,
ac sine causa prætermiserit. Ita Sua. ro. 3. in 3.
p. d. 88. sect. 2. v. Sed quæres. Dicastil. de Sacram.
tr. 5. d. 5. dub. 2. n. 18. 31. & 41. Leand. præc. 1. tr. 2.
d. 1. q. 50.

138
Hæc proba-
bilis esse
reor. Sententiæ huic, probabiliori proferus, adhæ-
reo. Pertinet itaque Confessio ad Missæ inte-
gritatem, ut clare ex Rubrica patet: peccat
ideo venialiter, qui ultroque Confessionem, seu
Psalmum omittit. Nec enim refert, partem omis-
sam esse minimam, ut venialis non sit omisso; quia
(ut inquit Suarius) quantumvis minima sit, eius volun-
taria omisso omnino est irrationabilis, ac conse-
quenter venialis. Adicit Leander, ex hac Sua-
rij sententiam roborari, Evangelium ultimum
etiam ad Missæ integritatem pertinere, ut ipse
defendit; quia sicut Rubrica initium, ita finem
Missæ videtur ordinare. Attamen diuersimode
Rubrica de Evangelio, de Confessione loqui-
tur; nam Confessionem Missæ principium aper-
te vocat, minime vero Evangelium ultimum
Missæ finem compellauit.

DVBIVM

Seet. II. Dubia, De Præcepto I. 17

DVBIVM XXII.

An qui audit ab uno Sacerdote à principio Missæ usque ad consecrationem, (v. gr.) ab alio autem à consecratione usque ad finem: impleat præceptum?

¹³⁹ **P**ræceptum non implet. Quia non servatur debitus ordo Missæ, quandoquidem non continuè, nec per modum vnius integri officij auditur. Ait enim textus cap. Missas, Missas audire speciali ordine præcipimus. Sic Suar. 10. 3. in 3. p. sect. 1. v. Sed tunc. Card. Lugo. de Euchar. d. 2. n. 8. Fagund præc. 1. l. 2. c. 6. n. 12. Azor. 10. 1. l. 7. c. 3. q. 3. Tolet. l. 6. c. 7. Verum Azor. & Toletus contrariam sententiam docent esse probabilem.

¹⁴⁰ **I**mplet præceptum. Quia qui præfato modo Missam audit, vere dicitur integram audire Missam quamvis à duobus Sacerdotibus: ergo vere satisfacit Ecclesiæ præcepto. Ita Luis. Turrian. in select. p. 2. d. 16. dub. 7. Leand. de præc. 1. tr. 2. d. 3. q. 1. Diana p. 5. tr. 14. resol. 5. 2. Maior. in 4. dist. 12. c. 4. q. 2. Soto d. 1. 3. q. 2. a. 1. Navarr. sum. c. 1. n. 1. & in cap. Quando de consecr. dist. 1. notab. 10. n. 8. Et Suarius fatetur communiter id à Doctoribus dictari.

¹⁴¹ **H**anc sententiam iudico esse satis probabilem, eamque mihi eligo. Nam fundamentum contrariæ sententiæ fundatum in textu illo, Missas audire speciali ordine præcipimus, habet magnam vim habet. Nam illud verbum speciali ordine, non videtur construendum cum verbo, Audire; sed cum verbo, Præcipimus: ut sit sensus: speciali ordine, seu lege præcipimus Missas audire. Mecum Diana ubi sup.

DVBIVM XXIII.

An qui audit Missam ab uno Sacerdote à consecratione usque ad finem, & ab alio postea à principio usque ad consecrationem: satisfaciat præcepto?

¹⁴² **N**on satisfacit. Quia in cap. Missas dicitur, Missas audire speciali ordine præcipimus. Qui quidem textus efficacius huic questioni accommodatur, quàm alteri, de qua Dub. 30. Nam qui prius posteriore Missæ partem, & postmodum priorem exaudit, eam non speciali ordine, parum consentaneo Religioni, ac reverentia tanto debita Sacrificio. Sic Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 1. v. Sed tunc. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6. n. 12. Lugo de Euchar. d. 2. n. 8. citantes Azor. p. 1. l. 7. c. 3. q. 1. & Toletum l. 6. c. 7. Paëz. Vera. & alij apud Henriquez l. 9. c. 25. n. 8.

¹⁴³ **P**roculdubio satisfacit. Quia etiam hæc duæ Ordine invero medietates vnam integram Missam constituunt. Ergo præceptum integræ Missæ audiendæ verè implet: sicut præcepto recitandi horas satisfacit, qui ab horis minoribus inchoat, & in Matutino Officium terminat. Ita Bonacin. de Sacrific. Miss. dub. 4. quest. ultim. p. unct. 1. numer. 13. fatetur: Colligitur, posse eum satisfacere præcepto, qui vnam partem Missæ Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. V. l. P. II.

se audit ab uno Sacerdote; aliam ab alio: ut si quis veniens ad Ecclesiam tempore elevationis Missæ, aliquum illius audiat, & postea partem alterius usque ad elevationem. Scordia libr. 1. de Sacrific. Miss. ca. 2. n. 3. dum ait: Potest audiri Missa dimidiata: hoc est, media ab uno, & media ab altero, maxime si posterior pars audiat prius. Vnde libentius concedit casum huius questionis, quam præcedentis. Navarr. sum. cap. 2. n. 2. & in cap. Quando de consecr. dist. 1. notab. 10. n. 18. Maior. in 4. dist. 12. quest. 3. & dist. 45. question. 2. Henriq. ubi sup. litter. K. Azor. & Toletus pro contraria sententia non bene citati. Probabile reputat id Graff. lib. 2. de c. cap. 3. n. 4. Sà verb. Missæ auditio, n. 2. Nugnus, Coninch, Barthol. ab Angelo, Moure, Llamas, Layman, Luisius, Turrianus, Villalob. Hurtadus, Portelus, Reginald Marchinus, Candidus, Palas, Ioannes de la Cruz, Gefualdus, Martinon, Molfesius, Bauny, Filliacius, Trulench Bassæus, Machado, Iodocus, Diana, & Ledesma, quos refert, ac sequitur Leand. præc. 1. d. 1. quest. 5. 2. Sed docti viri venia, plures ex his Doctoribus non loquuntur de eo, qui medietatem Missæ posteriorem prius audit, sed de eo qui prius priori assistit, mox posteriori ab alio Sacerdote celebrata.

¹⁴⁴ **E**go equidem primæ sententiæ libentius hererem, si tot gravissimos Doctores non viderem contrarium affirmare. Vnde non sane probabiliorem hanc reputo esse sententiam, sed probabilem satis esse iudico. Nec enim textum ex cap. Missas, magnam vim habere puto, cum verbum, Speciali ordine, non cum v. Audire, sed cum v. Præcipimus, iungendum esse videatur. Addiderim ex Molfesio sum. tr. 3. cap. 17. n. 35. hanc opinionem veram esse etiam casu, quo quis partem Missæ illius diei ab uno Sacerdote & partem alteram de Missa votiva, aut defunctorum ab alio audiat; quia essentia salvatur.

DVBIVM XXIV.

An qui non successivè sed simul audit Missam à duobus Sacerdotibus, ab uno scilicet ab initio usque ad consecrationem, ab alio autem à consecratione usque ad finem: satisfaciat præcepto?

¹⁴⁵ **M**inime implet. Quia præceptum audiendi Missam requirit attentionem veluti successivam circa partem Missæ proportionatam successioni actionis dicendi Missam. Sic Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 1. v. Sed tunc, allerès, oppositum esse valde absurdum à nemine, quem ipse legerit, concessum. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6. n. 11. vocitans etiam absurdam sententiam oppositam. Luis. Turrian. docens, contrarium, nec probabile esse, nec in conscientia tutum. Ita in select. d. 16. dub. 7. Coninch q. 83. a. 6. n. 288. Nugnus ibid. a. 6. dub. 1. Reginald l. 18. n. 26. Molfes. sum. tr. 3. c. 17. n. 36. Card. Lugo de Euchar. d. 2. n. 10. Petr. Ledes. p. 1. sum. c. 27. post 5. concl. addens, contrarium haud videri sibi probabile Castro Palao 10. 4. tr. 2. d. vni pun. 16. n. 9. Cand. di. qui. 25. a. 18. d. 8. Martinon. de Sacram. d. 40. sect. 9. num. 109. Layman. lib. 4. tract. 7. citans. Navarr. sum. c. 21. n. 2. Medinam §. 9. Sà v. Missæ auditio, num. 2.

B 3

SCORBAR
Leol. Mer.
n. 2. V. V. II
E. IV
6

num. 2. & Toletum l. 6. cap. 7. At, tanti viri venia, nullus ex his Auctoribus de hac quaestione tractat, sed de illo casu, quo quis successiue vnā partem Missæ ab vno Sacerdote, & ab alio alteram exaudit.

146
Implet plan-

ne. Implet profectō. Quia qui tempore, quo Sacram celebratur, per librum legit, aut memoriter recitat Psalmos pro Pœnitentia iniunctos, aut Officium diuinum præcepto Missæ audiendæ satisfacit, vt fere omnes profitentur: ergo improbabile erit asserere tanquam indubitatum, quod præceptum audiendi Missam attentionem successiuam circa singulas successiuas actiones requirit; nam hæc attentio non bene cohæret cum Plal morum, aut Officij diuini lectione: igitur sine illa poterit præceptum audiendi Missam adimpleri. Ita Azor. p. 1. l. 7. q. 1. fatetur: Item non video, si verum est, quod secunda opinio docet, quin satisfaciatur præcepto, qui in eadem Sacram ingressus, duos Sacerdotes rem diuinam facientes audit simul per partes. Nam quod pertinet ad attentionem, potest ad utrumque animum intendere. Hurtad tom. 1. de de Sacram. d. 5. diff. 4. Faustus de Euch. l. 2. quest. 389. Diana p. 1. tr. 17. ref. 18. citans Dom. Franciscum de la Riba Vicarium Generalem in Archiepiscopatu Panormit. virum sapientia illustrem, & p. 4. tr. 4. resol. 107. & p. 5. tr. 14. ref. 52. Bonac. d. 4. q. ult. pun. 11. n. 13. Molfes tom. 1. sum. tr. 3. c. 17. n. 39. Bauny. tr. 6. de Sacrif. Missæ. q. 9. addentes apte, consulendum esse oppositū, eo quod sit magis pietati consentaneum. Probabilem satis esse hanc sententiam edocet Decastillo tr. 5. de Sacram. d. 5. dub. 3. n. 40. ibi: Non desunt quoque Auctores, qui satis probabiliter doceant: posse satisfieri præcepto Missæ, simul tempore duas medietates Missæ quis audiat: v. g. vnus Sacerdotis Missam vsque ad consecrationem, & alterius eodem tempore à consecratione vsque ad finem. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 16. n. ait: Imo addo, in rigore loquendo, eum satisfacere præcepto Missæ, qui duorum Sacerdotum simul in eadem Ecclesia celebrantium audit simul medietatem vnus, & medietatem alterius. Leand. præc. 1. tr. 2. d. 1. q. 56. & 57. qui vbertim de hac quaestione, ac eruditè disserit, concedens consequenter, posse quæ simul tres, imò decem Missæ partes audire, si talis ferè impossibilis offerretur occasio.

147
Auctoris indicium.

Ego autem, qui in summula mea Latina ex aliorum mente, non proprio ex Marte consequenter asserui, posse aliquem quatuor Missæ partes simul audire, (quod nonnullis Societatis emulis lapidem offensionis aliquando exhibuit) meam iam sententiā expono. Primam opinionem defendo lōge quidem probabiliorē. Quin si potest simul à duobus prima, & secunda pars Missæ audiri, & ita vna integra Missa coalescere: poterit simul à tribus, à quatuor, à decem, vnde intra tempus plane breuissimum summa indecentia Missa exaudiretur. Nam sicut possunt coniungi duæ partes, poterunt, & decem diuersorum Sacerdotum. Consequens autem videtur à mente omnium fidelium satis alienum. Addo ex Eminentiss. Card. Lugo. Quod posses aliquis eodem modo satisfacere præcepto recitandi Horas, si simul audiret à tribus tres, vel à nouem sociis nouem lectiones: ab vno Capitula, & ab alio Orationes; quia non requiritur attendere ad sensum, sed sufficit attende-

re ad Deum, & audire: consequens autem nemo concedet. Attamen quamuis Suarius secundam sententiam valde absurdam vocat: ideo eiusmodi censuram expresse, quia ipse fatetur, nullum quem viderit, id concessisse. Ego autem qui tot postmodum Auctores lego, aut eam defendentes, aut approbantes, tunc non possumus non fateri sufficienti eam probabilitate fulciri.

DVBIVM XXX.

An venialiter delinquat, qui absque causa mediam Missam ab vno, & mediam ab alio Sacerdote exaudit?

Suppono, pari gressu incedere vnā, & alterā quaestione. Si quis præcepto satisfacit audiendo successiue duas Missæ medietates etiā satisfaciatur, si simul eis assistit eodē scilicet tempore; quia audit totā Missam, & ei sufficienter est præsens. Quod autem simul id fiat, nihil refert; quia etiā potest quis simul duo præcepta implere, videlicet Missam die festo audire, & Horas Canonicas recitare. Nec etiam refert tēporis breuitas; quia hæc est per accidens, vt patet in Horarū exēplo: nam qui tēpore Missæ Horas recitat, tempus breuius in diuinis rebus cōsumit, quā si singula suis tēporibus gereret. Hoc præmissis, quaesierim, nū venialiter delinquat, qui absque causa mediam Missam ab vno, & mediam ab alio Sacerdote successiue, aut simul exaudit?

Non delinquit. Quia præcepti substantia impletur, dū integra Missa exaudiretur, nec reuerētia abest, si hæc duæ medietates, aut successiue, aut simul deuote exaudiantur. Ergo per se potest licet, id sine vilo piculo præstari. Sic Medina ex aliis, quorum sententia Insir. l. 1. c. 14. §. 9. loa. Henr. in Compend. c. 15. n. 4. id licitum appellans Licet, (ait,) es, oir media Missa de vn Sacerdote, & media de otro, como lo dice Nauarro, c. 21. num. 4.

Delinquit venialiter. Quia sine causa modum implendi præceptum transgreditur. Ita Suar. 10. 6. in 3. p. d. 88. sect. 2. Coninch. q. 83. a. 6. numer. 288. Reginald. libr. 19. numer. 26. Candid. disq. 2. §. 5. d. 5. dicto 11. Nugnus 10. 1. in 3. p. q. 83. a. 6. d. 2. Bauny. tr. 6. de Missa Sacram. q. 9. Luif. Turrian. Bonau. Diana, Laym. Scortia quos refert, ac sequitur Leander præc. 1. tr. 2. d. 1. q. 55.

Ego hanc sententiā rō solū probabiliorē, sed certam omnino esse existimo. Licet enim præceptū impletur, nō tamē vt decet. Quemadmodū qui Horas Canonicas inuerso ordine sine causa recitat, implet quidem præceptum, sed venialiter in modo delinquit. Nec puto, Leandrum (eius venia) attēte sicut assolet laudabiliter quidem, Medinæ clausulā perlegisse. Ait enim, *Tanbien se tiene por probable sententia, que vno cūple con oir media Missa de vn Sacerdote, y la otra med a de otro; qui en siguiente esta opinion, no peccara, por que la rienen hombres doctos: vn que lo contrario es cosa, mas llana, y segura.* Loquitur plane Doctor de substantia impletionis præcepti, non de modo: vnde apte cōcludit: *Quien seguir e esta opinion, no peccara, scilicet contra præcepti substantiā lethalliter.* Eundē sensum referre crediderim verba illa

Seccio II. Dubia, De Precepto I. 19

illa H. n. rici: Licitum est oír media Missa &c. hoc est, licitum est, seu non peccabit lethaliter, qui hoc modo præcepto satisfecerit.

DVBIVM XX.

An qui obligatur ex præcepto, ex votoque duas Missas audire: Virique obligationi satisfaciatur eas simul audiendo?

¹⁵⁷ *Nonnulla præmittit.* P. Ramitto, posse te simul plures Missas audire. Quia possunt Altaria tali esse dispositione sita, ut audiens verè illis moraliter præsens esse dicatur: Igitur si cum huiusmodi corporea præsentia, ad Deum attentionem habeas, verè dicaris duas Missas audire. Lugo de Euchar. 1.2. sect. 2. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 16. Sanchez lib. 1. sum. cap. 1. 4. num. 12. Dicastil. de Sacram. tract. 5. d. 5. dub. 9. & omnes communiter. Quæstio verò, an qui ex præcepto & ex voto duas Missas audire tenetur, vni, & alteri satisfaciatur obligationi, eas simul, seu eodem tempore exaudiens?

¹⁵³ *Non satisfaciunt.* Non satisfaciunt. Quia votum emissum de vna Missa audienda diuersam videtur obligationem importare ab ea, quam vouens ex Ecclesiastico præcepto contrahit. Igitur licet quis ad meritum valeat eodem tempore duas audire Missas, non tamen ad vtriusque obligationis satisfactionem. Sic Coninch q. 83. a. 6. n. 88. & alij, quos presso nomine, Dicastil. citat, memorat.

¹⁵⁴ *Satisfaciunt plane.* Satisfaciunt planè. Quia verè duas Missas audit. Ergò verè vni, & alteri obligationi satisfaciunt. Ita Dicastil. tr. 5. de Sacram. d. 5. num. 40. & num. 113. & 114. citans Caietanum, Sotum Bonacinam, Sà, Grassium, Medinam, & alios. Candid. disquis. 2. ar. 2. dub. 7. Portel. v. Missa in adiutorium. num. 10. Seortia de Sacrific. Missa lib. 2. cap. 20. num. 10. Sanchez lib. 1. Decal. cap. 14. numer. 11. Ledesma. sum. tract. de Euchar. c. 27. Maiorin 4. dist. 12. q. 8. d. 1. Diana p. 4. tr. 4. resol. 107. & p. 5. tr. 14. resol. 2. Faustus de Euchar. l. 2. ques. 389.

¹⁵⁵ *Verum hoc.* Hoc verius esse credo. Quia quod hoc fiat diuerso tempore, vel eodè, vnicò vel pluribus actibus nihil refert, cum absolutè quis duas Missas dicitur audisse.

DVBIVM XXVII.

An qui ex penitentia iniuncta adstrictus est res Missas verbis gratia audire: satisfaciatur illas simul eodem temporis instantia exaudiendo?

¹⁵⁶ *Non satisfaciunt.* Non satisfaciunt. Quia id contra Confessarij gereret intentionem, qui communiter onus id addidit, ut penale quid exerat penitens in delicti satisfactionem. Ergo onus reicit, qui obligationem tres Missas audiendi, ad tempus, quo vnica assolet celebrari, longioris assistentiæ penalitatem contrahit. Sic Turnanus in select. d. 16. dub. 7. Coninch qu. 83. artic. 6. numer. 288. Citat Cardinalem Lugo Diana parte. 8. tract. 7. resol. 89. sed dub. 22.

de Euchar. numer. 10. vbi Diana existimat id Cardinalem asseruisse, nec verbum quidem de hac habet quæstione.

Satisfaciunt profectò. Quia verè ille tres Missas exaudit, nec tenetur Confessarij circa penalitatem illius oneris indagare intentionem. Ita Bonac. dub. 4. de Sacrific. Miss. qu. 1. ultim. punct. 1. numer. 13. citans Azorium, Sà, Diana parte. 10. tr. 15. resol. 1. citans Leandrum, qui præc. 1. tract. 2. dub. 1. q. 60. alios asserit huius mentis sectatores. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. num. 17.

¹⁵⁸ *Auctoris resolutio.* Haud dubito, quin illa intentione Confessarij communis sit obligare penitens diuerso tempore tres iniunctas Missas audire. Quia intendit in ea penitentiæ opus penale iniungere, quod nò est maius in audiendis simul, & eodè tempore tribus missis quam in vno solo audiendo Sacro. Ex Diana accepti.

DVBIVM XXVIII.

An qui non potest integra Missa assistere, potest tamen usque ad consecrationem exclusiue: Debeat, & hanc partem audire?

¹⁵⁹ *Debet plane.* Debet hanc exaudire partem. Quia pars illa vsque ad consecrationem exclusiue censetur à superiore intenta, alioquin accedens ad Sacrum lecto iam Euangelio, non delinqueret lethaliter. Certe qui vouit septem Psalmos, aut Rosarium, tenetur, eam partem quam potest, recitare. Et qui non potest toto Quadragesimæ tempore ob infirmitatem, tenetur saltem iis diebus, quibus bona vitur valetudine. Ergo idem dicendum circa auditionem. Sic Bonac. tom. 2. d. 2. de peccat. q. 8. punct. 1. n. 8.

¹⁶⁰ *Non debet.* Minime debet. Quia licet hæc sit pars notabilis, non tamen est per se à superiore intentata, cum in ea ratio Sacrificij non contineatur, ad cuius assistentiam fideles obligantur: Igitur ad eam partem audiendam, quando reliquæ nequeunt audiri, nullus tenebitur. Ita Sancius in solut. dub. 15. numer. 5. Cardin. Lugo. de Euchar. dub. 22. sect. 1. numer. 6. Diana parte. 3. tract. 6. resol. 69. & parte. 5. tract. 13. resol. 61. Ioan. de Escobar tom. 1. de vtroque foro, artic. 4. §. 5. numer. 227. Molfes. summ. tract. 3. cap. 17. num. 47. Suari. tom. 3. in. 3. p. q. 88. sect. 2.

¹⁶¹ *Hoc longe verius.* Hoc longe verius esse existimo, Ecclesiæ enim præcipit Missæ auditionem, auditio autem Missæ non consistit principaliter vsque ad consecrationem exclusiue. Quid si possem ad vtriusque speciei consecrationem inclusiue assistere? Audire te debere eam partem docent Suarius citatus & Sanch. l. 1. Decal. 19. n. 6. Quia pars est pertinet ad substantiam Sacrificij consecratio. Ergo verò crediderim adhuc probabiliter, non debere, quia consecratio non est integrum Sacrificium, licet pars sit notabilis illius. Mecum Lugo.

DVBIVM XXIX.

An qui accedit ad Sacrum audiendum tempore, quo Præfatio dicitur, nec alia Missa celebranda subest: Tenetur usque ad finem exaudire?

162 **N**on tenetur. Quia præceptum Ecclesiæ est de integra Missa audienda, & sic de re individua, non autem de audienda parte Missæ. Sic Saneius in select. d. 15. num. 5. Molfes. sum. tr. 3. c. 17. n. 47.

163 **T**enetur quidem. Tenetur planè. Quia à Præfatione ad finem tota ratio formalis, & essentialis Sacri cij continetur, estque pars principalis, ad quam reliquæ usque ad Præfationem præmissæ tanquam ad complementum eius pertinent. Ideoque per se intenta à Superiore proculdubio censetur. Ita Sanchez tom. 2. Confil. lib. 7. cap. 2. dub. 47. & 1. part. sum. cap. 19. numer. 6. Suar. tom. 2. de Relig. libr. 2. & tom. 3. in 3. part. dub. 88. sect. 2. Laym. tom. 1. libr. 1. tract. 4. cap. 19. num. 6. Machado lib. 2. part. 4. tract. 1. docum. 1. numer. 8. Bonac. tom. 2. dub. 2. de peccat. question. 8. punct. 1. numer. 8. Card. Lugo de Sacram. dub. 22. num. 6. Diana part. 5. tract. 13. resol. 61. Ioan. de Escobar. tom. 1. de utroque foro, artic. 4. §. 5. numer. 227.

164 **P**robabilem satis sententiam primam, sed lóge probabiliorem secundam tot Doctoribus roboratam esse indico. Vnde quando quis potest nō solum à Præfatione, sed saltem ab Evangelio inclusivè audire Sacrum, Missa integra est, à Superiore intenta non solum quoad Sacrificij rationem, sed etiam quoad partes ad eius complementum attinentes. Quando vero non potest nisi à Præfatione exaudiri, quod usque ad finem reliquum est integrum Sacrificium censendum esse reor, cum ibi tota ratio formalis, essentialisque Sacrificij contineatur. Suarius legendus.

DVBIVM XXX.

An qui Missæ leuem partem omisit: Tenetur sub veniali illum supplere defectum altero in Sacro partem omissam audiendo?

165 **S**uppono, eum, qui notabilem Missæ partem omisit sub mortali teneri, si possit, Missam, aliam, vel partem saltem postmodum audire siue voluntarie & sine causa, involuntarie & ex causa omiserit. Quia vere præceptum non implevit. Fagund. præc. 1. libr. 2. c. 6. nu. 17. Filliuc. tr. 5. n. 206. & 207. & alij communiter. Quæsierim vero, num qui leuem partem omisit, tenetur sub veniali, eum postmodum supplere defectum, partem omissam exaudiendo?

166 **T**enetur quidem. Quia illa pars omissa quantumvis levis sit, potest in alia Missa suppleri. Ergo si fieri potest, tenetur quis sub veniali ad illam supplendam. Sic Leander singulariter planè ad præc. 1. tract. 2. dub. 1. quas. 65.

Non tenetur. Quia si pars illa levis involuntarie, vel ex causa omittitur, nullum peccatum est, unde non est supplendus eiusmodi defectus in alia Missa, licet possit audiri si autem voluntarie, & sine causa omissa fuit, erit quidem veniale, neque tamen erit obligatio supplendi defectum: sufficit enim defectui illi sua venialis malitia. Ita Suar. tom. 3. in 3. parte. dub. 88. sect. 2. verb. Sed quæres. Fagund. citatus, numer. 16. Filliuc. ubi supra, numer. 105.

Hanc sententiam longe probabiliorem esse reor. Nec enim omnis levis defectus voluntarius aut involuntarius circa alia præcepta sub veniali suppletur. Mente quis distrahitur, Officium Canonicum persolvens, dum Socius unum, vel alterum versum recitat: quis asseruit debere postmodum sub veniali iterum recitare illum, vel audire à Socio, quamvis distractio illa levis voluntaria extiterit? Venialiter profecto delinquet, sed non tenetur sub veniali supplere defectum, illud enim ipsi voluntarie emisit sine animo retarciendi defectum venialis culpa tota fuit.

CAPVT IX.

Circa necessariam ad Missam audiendam attentionem.

DVBIVM XXXI.

An qui Missam sine interna attentione exaudit satisfaciat Ecclesiæ præcepto.

Vi in Sacri celebratione ponte diuagantur mente non attendentes, satisfaciunt. Quia Ecclesiæ nec præcipitur, nec præcipere potest, imo nec punire actus mere internos: attentio autem mentalis actus internus est. Certè licet in cap. Dolentes, de celebr. Missar. præcipiatur Clericis, ut persoluum divinum Officium attente & deuotè, consilium potius quam præceptum huius continetur in verbis. Ergo qui animo vltro distracto horas Canonicas recitantes præceptum implent, possunt sine interna attentione audiendi Missam præceptum implere. Sic Syluest. verb. Missa 2. num. 6. Dicastil. tr. 5. de Sacram. d. 5. dub. 8. n. 95. & 100. citans D. Thomam Durandum, Antonium, Paludanum, Angelum, Rosellum, Pisan, Gabrielem, & alios Lugo d. 22. de Euch. n. 7. Hurtado de Sacrif. Mis. d. 5. diff. 2.

Minime satisfaciunt. Quia Ecclesiæ in Missæ auditione non solum voluntarios, sed etiam attentos postulat auditores. Et in c. Dolentes utraque attentio præcipitur interior, & exterior: unde sicut lethaliter peccat Clericus, qui sponte sua mente distractus Officium divinum persoluit;

Sectio II. Dubia De Præcepto I. 21

soluti: sic etiam mortaliter delinquit & præceptum non implet ille, qui dum Missam audit, cum mente diuagatur, ut ad illam non attendat, cum illa præsentia moralis non sit, nec actus ille sit humanus respectu Missæ. Ita Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 1. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 7. nu. 4. & 7. citans Caletanum, Sotum, Nauarrum, Tabernam, & Gabrielem. Laym. l. 4. tr. 7. cap. 3. nu. 1. Reginal. l. 19. nu. 13. Marchin. de Ord. tr. 4. p. 3. c. 17. nu. 11. Candid. disquis. 2. 5. art. 2. 5. dub. 14. Graf. l. 2. decis. 3. 4. n. 7. & 8. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 5. n. 14. Sylui. 2. 2. qu. 122. art. 4. Diana p. 4. tr. 4. refol. 107. Amic. 20. 5. d. 5. sect. 5. n. 147. Valq. 1. 2. tom. 2. 169. nu. 30. Azor. part. 1. lib. 10. cap. 16. quæst. 6.

171
Secundum
sententiam
probabilem
quæst. 6.
Prima sententia satis probabilem esse reor secundam autem uti probabiliorem eligendam duxi affirmans utique, in cap. Dolentes præceptum contineri, non consilium. Porro Ecclesia præcipit solummodo actum externum audiendi Sacrum morale, & humanum: & licet non possit præcipere per se, & directe actus purè internos, potest tamen eos indirectè imperare, quatenus præcipit actus mere externos morales & humanos, qui absque actu interno constare non valent. Monerim tamè sufficere quamlibet ad rem diuinam, ut impleatur præceptum de audienda Missa, attentionem Vnde ut quis censeatur, Missam attentè audire, sufficit, ut ad ea, quæ dicit, vel agit Sacerdos: vel ad Deum ipsum, cui Sacrificium offertur: vel ad diuina mysteria, quæ in Sacrificio significantur: vel ad diuina beneficia, quæ per illud homini conferuntur, attendat. Denique attentionem necessariam ad Missam audiendam, non iudicio debere esse tantam, quantum in Diuino Officio requiritur: sed sat esse, ut sit actus humanus, & ut quis sciat, se ante Dei diuersari conspectum Fagund. sic.

DVBVM XXXII.

An qui dum Missam audit, Horas Canonicas, vel Rosarium (verbi gratia) ex voto, aut ex penitentia recitat: Impleat præceptum?

172
Non implet.
Non implet. Quia duplex est obligatio, quam quis eodem tempore non valet implere: quælibet enim ex illis suam specialè postulat attentionem. Sic Angel. v. Ferie. n. 46. Armil. v. c. 1. nu. 11. & v. Missa. n. 39. Syluest. v. Missa. n. 1. Llamas p. 2. Metho. c. 5. nu. 10. citat Maiorem, & Gabrielem, qui tamen pro sententia contraria citantur à Suario 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 3.

173
Implet quidem.
Implet quidem. Quia qui ad Deum, cui Sacrificium offertur, & Horæ litantur, vel orationes diriguntur intendit, vere assistit Missæ non solum corporaliter, sed mentaliter etiam. Ita Hurtad. de Sac. Mis. d. 5. diff. 1. Nauar. sum. c. 21. n. 8. Suar. ubi suprà citans (præter Maiorem, & Gabrielem) Caletanum, Sotum, Medinam, & Adrianum, Henriquez l. 9. c. 25. n. 5. Sæ v. erb. Missa auditio, num. 2. Bonac. lib. 1. de legib. q. 1. p. 9. nu. 8. Tolet. lib. 6. c. 6. Sanchez libr. 1. Decal. cap. 14. nu. 11. Llamas citat. Reginal. l. 19. n. 14. Azor. l. 6. 7. cap. 6. quæst. 3. Lugo de Sa-

crum. d. 2. 2. sect. 1. nu. 22. Diana p. 4. tr. 4. refol. 107. & alij.

Hanc sententiam longe probabiliorem esse existimo. Nam qui dum Missæ assistit recitat Canonicum, officiū sine legit, aut Rosarium ex penitentia Confessarij iniunctū, vel obligas ex voto persoluit, singulis satisfacit obligationibus: audit e namque Missam non est moraliter impossibile cum attentione, seu intentione ad Deum, ad quem cuncta illa diriguntur.

DVBVM XXXIII.

An qui dum in festo Missam audit, Horas legi, aut Rosarium recitat ex penitentia, aut voto; delinquit venialiter?

175
Delinquit venialiter.
Secundo præcepto satisfaciat, attamen venialiter delinquit. Quia quidam in ordinatum contra modum audiendi Sacrum gerit; nam quando quis intendit ad plura, debiliorem ad singula sensum exponit. Villalob. tract. 7. diff. 3. 5. nu. 11. citans Sotum, Suarez, & Medina. Caiet. sum. verb. Festorum violatio, & Opusc. de valore orat. & alij apud Henriquez citandum.

Non delinquit venialiter. Quia nihil de ordinatum contra substantiam, aut modum audiendi Missam gerit: cum vel ad Missam, vel quicquid saltem ad res alias diuinas per modum orationis attendat. Ita Henriquez lib. 9. cap. 2. 5. nu. 5. citans li. 7. Ledesmam, Nauarrum, Medinam & Sotum.

177
Idem assero.
Ego quidem minorem ad singulas actiones illas sensum esse profiteor, sed non ad Deum, ad quem singularum earum actionum intentio dirigitur. Vnde non occurrit mihi, quo ex capite sic agentem piaculi venialis audeam condemnare.

DVBVM XXXIV.

An si dum Missam audit, tua conscientia examen geris: Impleas præceptum?

178
Non implet.
Minime implet. Quia Ecclesia imperat Missæ per modum orationis assistere: at qui dum Sacrum celebratur, suam conscientiam accuratè discutit, per modum orationis, quæ totam mentis attentionem requirit, non assistit. Ergo qui conscientiam examen tunc temporis agis, non adimplens præceptum. Sic Bonacin. dub. 4. de Euch. punct. 11. numer. 26.

179
Implet quidem.
Satisfacis profecto. Quia huiusmodi conscientiam discussio est ad rem diuinam, nempe ad confessionem ordinata: nec est cum attentione ad Missam requisita impossibilis. Ita Dicastil. de Sacram. d. 5. dub. 10. nu. 199. Leand. præc. 1. tr. 2. d. 1. q. 70.

Ego quidem cū his assentiens, argumenti Bonacinæ minorem abnegarim. Quamuis enim examen

Hic eligi
sententiam.

examen conscientie, dum Sacrificio assistis, instituas, ita id gerere potes, ut ne exterius eius cogitationis signum exhibeas, nec ea cogitatio ab eo loco, aut tempore sit aliena. Addiderim autem ex P. Dicastillo, iuxta vulgatum satis iam modum agendi conscientie examen coram Deo, quinque asseruatis punctis, omnia fieri aut fieri posse per modum orationis, & quidem satis congruentis cum Missae Sacrificio summo pro peccatis propitiatorio.

DVBIVM XXXV.

An si dum Missa assistis, tua piacula confiteris satisfacias Ecclesie precepto?

118
Satisfacit
plane.

Satisfacit quidem. Quia Sacramentalis Confessio est opus in diuinæ Maiestatis recognitionem tendens tanquam in finem. Sic Reginal. lib. 19. num. 14. Probabile id putat Pellizar. in Manuali Regular. tom. 1. tract. 5. cap. 4. sect. 1. numer. 50. & Lessi. in Auctuar. casu. conf. v. Missa, ca. 2.

182
Non Satisfacit.

Non satisfacit. Quia licet actio confitendi peccata spiritualis sit, & ad rem supernaturalem ordinata, est tamen nimis externa; & ex se attentionem internam ad impletionem precepti huius requisitam excludens: continet enim narrationem peccatorum attentam ex parte penitentis, & ex parte confessorij interrogationem, admonitionem, reprehensionem, & alia huiusmodi. Ita Card. Lugo. de Euch. d. 22. num. 22. Candid. disquis. 25. artic. 29. dub. 10. Bonac. sibi contrarius de Euch. 4. pun. 11. num. 26. Dicastil. de Sac. d. 5. dub. 199. Bassæus verb. Missa 8. numer. 7. Citantur pro hac sententia Suarius, & Azorius, sed immerito.

183
Credo, te non
implere præceptum.

Ego crediderim, te minime implere preceptum, nisi casu: quo occurrat preceptum instituendi confessionem, & nequeas illam in aliud tempus commode differre: tunc enim poteris sine piaculo Missam omittere, ut des operam Confessioni. Idem de Confessarij audientibus confessiones tempore Missæ, cuius auditione curant precepto satisfacere, quando ipsi non celebrant. Nam si toto tempore, quo Missa dicitur, aut per notabilem eius partem vnam, vel plures Confessiones exciperet plura gravia crimina continentes, ad quorum notitiam perfectè acquirandam, magna esse attentio necessaria, interrogatio multiplex, admonitio, &c. nullatenus credo precepto satisfacere. Cum Dicastillo resolui questionem.

DVBIVM XXXVI.

An qui dum Missa assistit, cum aliis confabulatur, ridet, iocatur sine interruptione: Implet preceptum?

184
Implet quidem.

Implet quidem. Quia attentio, quæ sub precepto necessaria est ad Missam audiendam, non est tanta, quanta in Officio canonico persolvendo requiritur, sed sufficit, quod sit actus humanus. Sic Ioan. de Medina C. de penit. q. de penit. tempore Missæ impleta. Sotus in 4. dist. 13. q. 2. a. 2. adiciens: Quamvis indecemia sint col-

loquia inter aud. enda Sacra, non tamen propter reatransgressio sit precepti. Possent tamen voces, & cunctin in tantum prorumpere, ut per se essent peccatum irreverentia, & scandali. Quemadmodum si quis sinistro animo aud. endi Sacrum Ecclesiam adeat, quamvis illud propositum peccatum per se sit, nihilominus, se Missam audiat, preceptum implet quantum ad substantiam precepti: cauet enim peccatum omissionis audiendi Missam. Banny citandus clare docet hanc sententiam esse probabilem.

Minime implet. Quia nullam internam, aut externam exerit attentionem: Ergo nequit precepto satisfacere. Ita Suar. tom. 1. in 3. part. d. 88. sect. 1. asserens, graviter errasse Medinam docendo. Lugo Cardin. de Euch. d. 22. nu. 25. Fagund. prac. 1. lib. 2. cap. 7. num. 5. Banny tr. 6. de Sac. f. Missæ, qu. 2. Trul. lib. 3. Deol. cap. 1. dub. 5. numer. 15. Dicastil. tract. 5. de Sacram. d. 5. nu. 109 citans Nauarrum, Gesualdum, Coninchum, Caietanum, Azorium, & Henriquez. Bonac. d. 4. de Euch. qu. ultim. pun. ii. num. 24. Filiuc. tr. 5. numer. 213. Bassæus verb. Missa 8. num. 6. Medina summ. cap. 19. §. 9. Llamas part. 3. Metho. c. 5. io. Hurtad. de Sa. rif. M. f. d. 5. diff. 2. Layman tract. 7. cap. 3. Candid. disquis. 25. artic. 29. dub. 2. Nugnus question. 83. artic. 6. dub. 2. & alij.

Ego quidem primam sententiam, Banny venia, improbabile esse reor, asseroque mortaliter deliquere eos, qui toto Sacri tempore, aut maiori eius parte confabulantur; quia sine attentione villa assistunt. Crediderim vero, sufficiens ab eis impleri preceptum, si non continuo, sed interpolate colloquantur, dummodo attente assistant consecrationi, & aliis, quæ in Missa præcipua habentur; cetera enim, quæ interpolate attente non audiunt, pro parva materia reputarim. Mecum Suarius ubi sup. Harado, Layman, Coninch, Trullench, & alij.

185
Non implet.

186
Primam sententiam per
bailium
esse reor.

CAPVT X.

Circa audiendi Sacrum Intentionem.

DVBIVM XXXVII.

An ut huic precepto satisfacias, ultra voluntatem audiendi Sacrum, necessaria sit formalis siue expressa voluntas audiendi illud sub intentione preceptum implendi?

S

VPPONO, ad satisfaciendum precepto, necessariam esse intentionem, seu voluntatem liberam audiendi Sacrum quodcumque, preceptum necessaria est intentio gerendi opus preceptum. Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 88. sect. 3. Filiuc. tra. 5. nu. 210. Lugo de Sac. 67. art.

187
Nihil aliud
mitto.

Secl. II. Dubia, De Præcepto I. 23

eram. dub. 2. numer. 2. & omnes. Quæſierim verò, num præter voluntatem audiendi Miſſam, ſit etiam neceſſaria formalis, vel expreſſa voluntas audiendi illam ſub intentione implendi præceptum?

188 *Necſſaria eſt obedientia.* Ergo huiusmodi intentio prorsus eſt neceſſaria: Sic Medina *C. de Orati. quæſt. 16.* Petr. Ledef. p. 1. ſum. c. 7. concl. 10. citans D. Antonium, part. 2. titul. 9. c. 10. Paragraph. 11. Nugnus *queſtion. 83. articul. 6. dub. 2.* Nauar. ad cap. *Quanto*, not. b. 13. numer. 27.

189 Non eſt neceſſaria. Quia præcepta ſolum obligant ad gerendum actus, quos præcipiunt: Ergo ut præceptum audiendi Miſſam impleatur, ſufficit generalis voluntas illam audiendi. Ita Sanch. l. 1. ſum. c. 13. nu. 9. Valq. 1. 2. q. 100. d. 9. in expoſit. literæ. n. 5. Valent. 10. 3. d. 6. q. 2. pun. ult. Hurtad. d. 5. de Sacrif. Miſſ. diffi. 3. Bonac. d. 2. de legib. q. 1. pun. 10. nu. 9. Salas de legib. d. 9. ſect. 1. & alij.

190 *Hic vult.* Longe probabilius affirmo minime eſſe neceſſariam formalem, & expreſſam voluntatem Miſſam audiendi ſub implendi præceptum intentione, qui nec dum virtualem neceſſariam eſſe Dub. proximo affirmabo.

DVBIVM XXXVIII.

An neceſſaria ſit ſaltem ad ſatisfaciendum huic præcepto voluntas implicita, vel virtualis audiendi Sacram. ſub intentione implendi præceptum?

191 *Est neceſſaria voluntas implicita.* Quamvis ad præcepti huius impletionem neceſſaria non ſit voluntas formalis & expreſſa audiendi Miſſam ſub intentione implendi præceptum, eſt tamen neceſſaria virtualis ſeu implicita intentio. Quia huiusmodi præceptum præcipit actum humanum; actus autem humanus auditionis Sacri non ſit ſine, voluntate, componitur enim ex præſentia morali, ex attentione, & ex intentione formali, vel virtuali implendi præceptum: ergo illa intentio neceſſaria eſt, ut hoc præceptum impleatur. Sic Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. ſect. 3. Fagundes præc. 1. d. 2. c. 7. n. 11. Moſel. ſum. tr. 10. c. 1. nu. 27. Manu. p. 1. cap. 12. concl. 2. Azor. tom. 1. l. 1. cap. 15. queſt. 13. Villalob. tract. 8. diffi. 35. num. 9. Marchin. de Sacram. Ord. capit. 17. numer. 8.

192 *Necſſaria non eſt.* Neceſſaria non eſt huiusmodi implicita ſeu virtualis intentio. Quia præcepta ſolummodo obligant ad actus, quos præcipiunt ergo ut impleatur, ſufficit præceptos actus executioni mandari. Ita Dicat. l. 1. de Sacram. d. 5. dub. 5. n. 6. 4. Amicus 10. 5. d. 4. ſect. 2. n. 44. Diana p. 3. tr. 6. reſol. 68. & 77. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 5. nu. 19. Card. Lugo de Sacram. d. 2. numer. 24. Sanch. l. 1. ſum. c. 13. nu. 9. Valq. 1. 2. q. 100. art. 9. in expoſit. literæ. numer. 5. Valent. tom. 3. d. 6. queſt. 2. pun. ult. Hurtad. de Sacrif. Miſſ. dub. 5. diffi. 3. & alij.

193 *Qui probabilis ducit.* Qui probabilis ducit, ad impletionem præceptorum neceſſarium non eſſe, quod eorum actus ſiant ex intentione formali aut virtuali

implendi illa ob rationem pro ſecunda ſententia expreſſam, probabilius eſſe reor, præſatam intentionem ad implendum audiendi Miſſam præceptum, minime requiri. Itaque præcepta ſolum obligant ad actum, quem præcipiunt: unde ſufficit, cum actum efficere, ut illa impleamus, & neceſſe non eſt, ut ipſum actum geramus ex intentione formali, aut virtuali implendi præceptum. Nam cum ſolum præcipiant, ut ſponte ac voluntarie actu humano operata geramus, nullatenus requiritur, ut ea faciamus ex formali, aut virtuali voluntate obediendi, vel implendi præcepta. Unde ſi ſummo mane Miſſam audiviſſi attente immemor obligationis diei Dominicæ, præceptum impleſſi, nec teneris aliam audire, nec mutare voluntatem, ut per illam ſatisfacias; quia iam geſſiſti actum imperatum per præceptum audiendi Sacram. Ita Hurtado.

DVBIVM XXXIX.

An qui omnino inuitus cogitur Sacro intereſſe: Impleat præceptum?

194 *Implet.* quidem. Quia abſolute præceptum, quod actum præſcriptum executioni dari ſolummodo obligat, exequentur. Sic Victoria cuius ſententiam probabilem eſſe Salas affirmat de legib. d. 9. ſect. 2. n. 34.

195 *Non implet.* Minime implet. Quia qui aliquid per abſolutam vim efficit, ſive omnino inuitus, non habet intentionem illud gerendi, ad ſatisfaciendum vero præcepto, intentio illud exequendi requiritur. Ita Amicus tom. 5. d. 4. ſect. 2. n. 45. Dicat. l. 1. de Sacram. d. 5. dub. 6. nu. 70. Trull. lib. 3. Decal. cap. 1. dub. 5. num. 17. Laym. lib. 1. tr. 4. cap. 4. num. 9. Suar. tom. 3. in 3. p. tr. d. 88. ſect. 3. & lib. 3. de legib. cap. 19. numer. 4. Sanchez lib. 1. Decal. cap. 13. num. 5. Bonac. de legib. d. 1. q. 1. punct. 10. num. 6. Sotus libr. 2. de iuſt. queſtion. 3. artic. 9. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 2. qu. 6. Salas citatus.

196 *Mibi hoc certum.* Non ſolum probabilior hanc ſententiam, ſed certam mihi eſſe profiteor. Quia non tantum præceptum obligat actum iniunctum exequi, ſed operantis intentionem faciendi illud requirit. In caſu autem noſtro inuitus omnino operatur.

DVBIVM XL.

An ſatisfaciat præcepto audiendi Sacram, puer, qui quamvis attente illud audiat, non tamen audiviſſet, niſi eum parens, aut Pedagogus traheret?

197 *Non ſatisfacit.* Non ſatisfacit. Quia qui tractus à parente, aut Pedagogo Miſſam audit, quam alias non audiret, manifeſte actum præcepti ſine intentione gerit. At præceptum non implet, qui id exequendi intentionem non habet. Sic D. Antonin. p. 3. tit. 9. c. 10. §. 2. Moſel. ſum. tr. 3. cap. 17. num. 46.

Procul

24 Theologie Moralis. Lib. XLII.

198
Satisfacit
quid m.

Proculdubio satisfacit. Quia l. cet. attractus non esset, Missam non audiret, & ex reitencia deliquit: attamen iam attente audit, & potest reformare priorem intentionem omittendi praeceptum. Ita Sanchez lib. 1. Decal. cap. 1. 3. nu. 8. Suar. 10. 2. de Relig. lib. 4. cap. 26. numer. 12. Bonac. de legib. d. b. 1. questio. 1. punct. 10. numer. 5. Lugo. de Sacram. d. 22. num. 23. & alij communiter.

199
Verius hoc
mibi.

Certe famuli, serui, filij pupilli, alumni, & si qui sunt alij, qui Missam audiunt coacti à dominis, parentibus, ac Pedagogis, alias non audituri: praecepto audiendi eam satisfaciunt. Nam quamvis in eo delinquant, tamen cum eo peccato possunt habere implēdi praeceptum, intentionem.

D V B V M XLI.

An filii famuli aut pupilli, dum Missam actu audiunt, hunc actum eliciunt, & hanc intentionem habent: Non audiremus, nisi à parente, hero, aut Pedagogo cogeremur; impleant praeceptum?

200
e opus non
piet.

Præceptum non implent. Quia per eum actum formalem excludunt virtutalem intentionem, & voluntatem audiendi Sacrum & satisfaciendi praecepto. Et quia tunc non datur pigritia, vt ex itineris molestia, sed repugnantia ex parte rei Sacrae, & positua declaratio, quod id contra voluntatem efficiant. Sic Suar. tom. 3. in 1. part. d. 88. sect. 3. verb. Circa posteriorem partem. Petr. Ledes. sum. part. 1. capit. 27. post 10. concl. Molfessi. tract. 3. cap. 17. numer. 46. citans D. Antonium, Sotum, & alios.

201
Implent praeceptum.

Implent quidem praeceptum, si attentione requisita audiunt, quamvis dum audiunt, actum non audiendi voluntatem gerant, nisi cogerentur. Quia hi omnes comparandi sunt illis, qui metu graui, & in virum constantem cadente praeceptum implent, alias non impleturi, nisi metu cogerentur. At hi, qui metu graui praeceptum implent, satisfaciunt. Ita Sanchez tom. 1. Decal. lib. 1. capit. 13. numer. 8. Fagundes praec. 1. lib. 2. cap. 7. num. 19. Sotus lib. 2. de inst. questio. 3. art. 9. male à Molfesio pro contraria sententia allegato. Azor tom. 1. l. 10. c. 12. qu. 9.

202
Hoc probabilius esse videtur.

Probabiliorem hanc sententiam esse censuerim. Et quidem quamvis omnes illi mortaliter delinquant: cum nec metus grauis, nec reuerentia grauis tollat libertatem, sed tantum imminuat, illa impletio adhuc libera manet, & est actus liber, & humanus, ac proinde illo satisficit praecepto, ita vt nulla maneatur illius rursus implendi obligatio.

D V B I V M XLII.

An qui vult Missam audire, non tamen intendit praeceptum implere: satisfaciatur praecepto?

203
Quaestio
statu.

Deplici modo id potest contingere. Vno, si quis audiat Sacrum in die festo, mente di-

citans: Volo audire hanc Missam ex deuotione, postea aliam ex praecepti obligatione exaudiam. Alio si absolute dicat: Volo hoc audire Sacrum, sed nolo praecepto per illud satisfacere: nec intentionem habet audiendi postmodum aliud, per quod satisfaciatur. Requiror, num huiusmodi Sacri auditione vna & altera satisfaciatur ille praecepto?

Non satisfacit sed tenetur aliam Missam audire, & lethaliter delinquet, si non audiat: nec potest mutare animum dicendo: Volo per Missam auditam praeceptum implere. Quia ille, qui debet centum Petro, non satisfacit debito, totidem eidem Petro liberaliter donans, etiamsi postea mutet voluntatem, & dicat, se per illam donationem velle debito satisfacere: donatio enim fuit actus liberalis, & solutio debiti est actus iustitiae commutativae: Ergo pari ratione, si quis Missam audiat in die festo ex deuotione, vel cum intentione non satisfaciendi praecepto, sed audiendi aliam, per quam satisfaciatur: vel cum intentione absoluta aliam non audiendi non poterit postea mutata voluntate, priorem Missam praecepto satisfacere; quia illa fuit audita veluti ex donatione liberali; hac autem est quaedam obligatio praecepti instar debiti iustitiae. Sic Medina de orat. q. 16. Azor. p. 1. l. 7. cap. 2. q. 6. & l. 10. cap. 12. qu. 8. Nauar. de orat. cap. 16. num. 74. Rodrig. p. 1. sum. c. 144. num. 2. Nugn. q. 83. art. 6. Petr. Ledes. cap. 27. post 10. concl. citans Martinum de Ledes. Henriquez lib. 9. cap. 25. numer. 6. Angl. florib. part. 1. ubi de orat. qu. 4. diff. 4. Sylui. 1. 2. qu. 100. art. 9. concl. 1. Molfes. sum. 17. Et 10. cap. 1. num. 31. Baldel. l. 5. d. 2. §. n. 20. & alij.

Satisfacit quidem praecepto, nec mortaliter delinquit, si animum habuit audiendi aliam Missam qua praeceptum impletur: peccat vero mortaliter, si expressum animum habuit non satisfaciendi praecepto per illam, nec audiendi aliam eodem die, qua satisfaceret. Peccat inquam mortaliter non contra praeceptum speciale audiendi Sacrum, cum illud non obliget nisi ad actum ipsum externum auditionis Sacri liberum, & humanum, quocumque modo, ac intentione audiatur: sed contra praeceptum naturale diuinum, quo quisque tenetur legi, ac Legislatori esse subiectus iusta praeceptioni. Ratio huiusce conclusionis est, quia praecepta non obligant ad habendam intentionem illis satisfaciendi, sed ad gerendum solummodo opus per illa praescriptum. Vnde nullus praeceptum violat eo, quod nolit habere intentionem formalem, aut virtutalem volendi illi satisfacere: ac proinde non violantur praecepta contraria intentione, ac voluntate. Ita Bonacin. dub. 1. de legib. qu. 1. punct. 10. numer. 16. Henriq. l. 9. cap. 25. num. 6. Suar. tom. 2. de Relig. l. 6. c. 26. num. 8. & l. 3. de legib. c. 29. num. 12. Lessi. de her. Canon. dub. 10. numer. 59. Vasq. 1. 2. qu. 100. art. 9. dub. 1. Francolin. de tempor. c. 27. Reginald. l. 18. num. 150. Filline. tract. 23. numer. 251. Nald. verb. Diuinum Officium, num. 3 & 8. Garfia de Benef. tract. 1. part. 3. c. 1. numer. 198. Arag. 2. 2. qu. 83. art. 5. Valent. tom. 3. dub. 6. qu. 2. punct. 10. Lugo. Cardin. de Sacram. dub. 22. numer. 24. Palao de legib. dub. 1. punct. 17. numer. 11. & 12. Trul. lib. 2. Decal. cap. 2. dub. 16. nu. 27. & alij plures, qui eandem circa Horas Canonicas versant quaestionem.

Crediderim

Sectio II. Dubia De Præcepto I. 25

106
Mox
causa
ita

Crediderim, utramque sententiam satis esse
si. probabilem, ac tutam. Licet autem Pater Fa-
gundes præc. 1. d. 2. c. 7. nu. 1. 7. magis in primam
inclinet quia plures, inquit, *Doctores habet, &*
gravi ratione. Ego plus inclino in secundam,
quia & plures iam Doctores habet, & fortio-
rius fundamentum. Nam per leges, ac præce-
pta solum imperatur nuda, libera, & humana
executio externi operis: & non ut fiat ex inten-
tione formalit. aut virtualit. cum vero in casu no-
stro acta humano ac libero Missa audiat, quā-
vis quis nolit satisfacere, verè satisfaciatur; nec
enim est in manu hominis præceptis non satis-
facere, posito quod velit, opera, quæ illa impe-
rent, efficere: nam si vult actum gerere impera-
tum, necessario satisfacti: est nā, quæ implicatio
quædam, velle facere actū per legem humanā
præscriptum, & velle legi non satisfacere. Pro-
fecto diversa ratio est in debito de iustitia, &
de præcepto, nam iustitia obligat ad æquali-
tatem seruandam inter debitum, ac solutionem
debiti, quæ aequalitas non seruatur, quando de-
bitum non soluitur ut debitum, sed ex liberali
intentione donandi. Auctus vero ille audiendi: Sa-
crum ex deuotione, & cum posita intentione
non satisfaciendi præcepto, fuit liberalis ex in-
tentione agentis, natura tamen sua cadit sub
præceptum: & cum præceptum non curet, an
opus ex deuotione, vel alia intentione fiat, non
est necesse, ut semel ex deuotione effectum ite-
rum fiat ex præcepti necessitate. A Castro Pa-
lao didici.

D V B I V M XLIII.

*An dum Misse assistis, & per extasim in diuino-
rum contemplationem eleuaris: Impleas prece-
ptum?*

107
implet quidē.

Imples quidem. Quia perfectē complex pra-
cepti finem, & voluntarie te ad Missam au-
diendam applicuisti, in qua formaliter, aut vir-
tualiter perficisti. Sic Trull. 1. 3. *De al. c. 1. dnb. 5.*
num. 14. Petr. Ledec. p. 1. sum. c. 27. post 11. concl.
Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 3. & alij.

108 *Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 3. & alij.*
Non implex. Non implex. Quia non conseris praesentia
humana, ac morali Sacro praesens. Ita Card. Lu-
go de *Sacram. d. 22. nu. 19.* Luifi. de Torres in *se-*
lect. p. 2. d. 16. dub. 7. & alij.

Equidem si ita per extasim ad Deum es ele-
uatus, vt nulla in te sensus cognitio remaneat,
vt Missæ attendas, nullatenus præceptum im-
ples, nam præsentiam non geris humanam. Si
autem ita taperis ad Deum, vt in te maneat ali-
qualis cognitio, & attentio ad Missam, vere
præcepto satisfacies. Et hanc esse Doctorem
prosecunda sententia citatorum mentē existimo.

DVBIVM LIV.

*An si dum Missæ assistis Psalmos (ex.c.) vel
aliquid ad Deum pertinens scribis : sa-
tisfacias percepto?*

210
iustificat.

Satisfacis quidem. Quia scriptum eiusmodi
ad Deum dirigitur: & quemadmodum, qui
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI. P. II.

dum Missam audit Officium diuinum legit, satisfacit precepto, quia lectio illa ad Deum dirigitur; haud aliter de Scriptione pia dicendum videtur. Sic Marchin. *de Sacrif. Miss. tr. 3. p. 3. c. 17. n. 11.*

Minime satisfaciens. Quia scribendi actio, maxime dum magna cum attentione exercetur, moraliter attentionem interiore ad imperio-
nē præcepti requiritat excludit. Ita Card. Lu-
go de Sacram. d. 2. n. 25. Llamasp. 3. Metho. §. 9.
Reginal. l. 9. n. 13. Hurtad. d. 5. de Sacrifi. Miss.
diffic. 2. Suar. tom. 3. in 3. p. d. 88. f. 3. Angel.
Missæ, §. 8. 21. Caiet. sum. Felorum violati. Bo-
nac. l. 1. de leg. d. 1. pun. ii. n. 24. Henric. l. 9. c. 2. §. 1.
Nauar. sum. c. 21. n. 6. Azor. l. 7. c. 6. q. 8. c. 2. §. 1.

Hanc sententiam verā vñce effe crediderim.
Nec paritas de Officij Canonici lectione con-
trarium suadet; quia oratio magis accinit Mis-
sæ attentę audicioni, quā scriptio. Vnde absolu-
te assero, quęcumque sint, quę scribas, dum no-
tabile spatium Missæ procedit, te minime præ-
ceptum adimplere.

DVBIVM V.

An si iſſa Maſſiſſi ex deuotione animo non im-
plendi præceptum tal Maſſæ auditione, ſed al-
teriusquam poſſi modum intendis audire ſi deini-
de mutas voluntatem ſecundam audiendi : Vt
prima, quæ ex deuotione audiſſi, præcepto ſa-
tisfacias, & obeas intra obligatiõis tempus mu-
tare animum & velle adimplere præceptum per
Maſſam ex deuotione auditam ?

DEbes animum in utare, & alium voluntatis actum elicere, quo velis præceptum implere per Missam ex deuotione auditam. Quia eiusmodi nouus actus non elicitur, illa Missa ex deuotione audita semper manet, & instat adhuc aliam ex præcepto audiendi obligationem. Sic Suarez, 3. in 3. p. d. 88. sect. 3. Arag. 2. 2. 2. 83. a. 13. Lessi. de hoc. can. dub. o. m. 59. Coninch quæst. 81. q. 369. Trull. li. Decal. c. 7. dub. 16. m. 14. & h. 2. c. 2. dub. 16. m. 7. & l. 3. c. 1. d. 5. m. 9.

Non teneris animum mutare, & illum acti-
onem voluntatis elicere, quod velis per Missam
v devotione audiri præceptum implere. Quia
Ecclesia solum imperat, vt die festo Missa audi-
atur, quæ quidem iam audita fuit: vnde tibi
fufficit, aduertere, quod iam præcepto per Mis-
sam à te auditam satisfecisti, vt aliam audire non
teneris. Ita Cardin. Lugo de Sacram. dub. 2. i.
nimer. 24. Leand. præc. 1. tract. 2. dub. 1.
ques. 92.

Certe qui die festo audit Sacrum ex devotione, intendens per illud non satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed aliud postmodum exaudire, vere satisfacit per illud præcepto, nec ad quicquam aliud postea tenetur, nisi vt, postea quod postea nolit aliud Sacrum audire, simul etiam desinat habere voluntatē non satisfacendi præcepto Ecclesiæ per Sacrum quod iam audiuit. Nam si pergeret velle non satisfacere Ecclesiæ per sacrum auditū, & tamen simul nolleret audire aliud, implicite vellet Ecclesiæ non obedire, idēque contra virtutem obedientiæ peccaret. Non tamen tenetur possitū illam voluntatem reuocare, quia malum

26 Theologie Moralis. Lib. XLII.

non fuit, sed bona: fuit enim voluntas audiendi plura Sacra; unde sufficit, ut se negatiue habeat. A Logo accipi.

DVBIVM XLVI.

Votum emisisti unam Missam audiendi, quam animo non satisfaciendi voto exaudis: Teneris ne aliam audire, ad voti satisfactionem?

216
Teneris quidem.

Teneris plane. Quia audiens Missam illam quasi ex deuotione animo non satisfaciendi voti obligationi, tacite videris votum prorogare, quod verè potes, cum à te pendat. Sic Baldel. l. 5. d. 25. n. 21. Suar. 10. 2. de Relig. l. 4. cap. 26. n. 8. Ledesma. p. 1. sum. c. 27. post 10. concl. & alij pro sententia prima Dnb. 53. relati, n. 213.

217
Non teneris.

Non teneris. Quia verè voto fecisti satis per Missam à te auditam, cum esse illud præstiteris, quod vouisti. Ita Sanch. l. 1. Decal. c. 13. n. 18. & l. 4. c. 13. n. 40. Bonac. 10. 2. d. 1. q. 1. pun. 10. n. 21. Trull. l. 1. Decal. c. 2. dub. 16. n. 27. Diana p. 3. tr. 6. resol. 77. & alij.

Existimatis, te per intentionem illam non satisfaciendi voto illius Missæ auditione, non voluisse prorogare tuum votum, aut denuo vouere, licet posses; sed solum voluisse per aliam Missam voto satisfacere: cui quidem iam per illius Sacri auditione satisfecisti. Itaque si Missam audis, ad quā ex voto, aut ex pœnitentia Sacramentali obligaris vel animo non satisfaciendi, non teneris aliam Missam audire. Nā cum hæc obligent per modū præcepti, eo ipso censetur adimpleri, quo debitū opus volūtariè adimpletur: nec est in volūtate adimplentis nō satisfacere voto, vel pœnitentiæ iniunctæ, quoties substantiā rei promissæ, aut iniunctæ adimplet. Et hoc militat, etiāsi votū, vel pœnitentia sunt difunctiua, & pœnitēs seu vouens adimpleat alteram partem absque intentione votum, vel pœnitentiam adimplendi; nam re ipsa rem promissam adimplet. Me Sanch. docuit.

CAPVT XI.

Circa corpoream ad Sacrum audiendum assistentiam.

DVBIVM XLVII.

An qui commode potest audire, ac videre celebrantem teneatur ad utrumque huius vi præcepti?

218
Nulla suppono.

SUPPONO, teneri fideles ad huius præcepti satisfactione assistere Missæ non solum mente, sed & corpore. Quia assistere Missæ, est actio quedā corporalis. Hæc autē præsentia intelligenda est moraliter, ita ut qui assistit, valeat aliquo modo dignoscere quidnā Sacerdos agat. Necessariū autem nō esse, ut quis videat celebrantē, aut eius verba audiat, sed solum ut mēte, ac corpore assistat. Omnes Sic. Quæsierim verò, an qui commode potest audire, ac videre celebrantem, ad utrumque ex vi huius præcepti teneatur?

Licet non sit necesse audire, aut videre cele-

brantem, ut patet in procul adstantibus, debet tamen tamen quis ita corpore interesse, ut si cōmode possit, videat, & audiat. Qui enim de industria avertit oculos, obstruitque aures, præcepto non satisfacit, etiāsi mente attendat. Quia videtur vel cōmunem Ecclesiæ consuetudinem affectatē violare, qua vulgariter dicitur, Missam audire, Missam videre. Sic Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 9. Ioan. de la Cruz sum. ubi de 4. præc. a. 2. concl. 2.

Non tenetur quis etiāsi commode valeat huius præcepti vi audire, aut videre celebrantem. Quia si id requireretur, non obligaretur cæcus, aut surdus, quod nullus admittit. Porro audire Missam in iure accipitur pro interesse Missæ mente, & corpore humano modo. Ita Fagund. præc. l. 1. c. 7. n. 7. Tolet. l. 6. c. 6. n. 1. Lugo d. 22. de Sacram. n. 19. Dicastil. tr. 5. de Sacram. d. 5. dub. 2. n. 19. Gelsuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 19. Graf. l. 2. c. 34. n. 8. & alij communiter.

Certum mihi, audire Sacrum, non esse intellectu percipere, quæ in Missa dicuntur: non enim rustici Missam audirent. Nec videre ea, quæ in Missa geruntur; nam cæci non possent implere præceptum, quos tamen implere certum est. Unde potest quis clausis, ne diuagetur oculis Missam audire, vti Fagund. ait.

DVBIVM XLVIII.

An qui simul est surdus, mutus, & cæcus, teneatur Missam audire?

Non tenetur, Quia impotens omnino est, cum non valeat, quæ geruntur in Missa percipere. Sic Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 9.

Tenetur plane. Quia potest apte Missæ mēte ac corpore interesse. Ita Fagund. præc. l. 1. c. 7. n. 3. profatus: Hinc patet euidenter tene i illū qui simul est mutus, surdus, & cæcus, Missam audire, cum moraliter loquendo se su aliquo externo præsentiaiter adesse, & ad id, quod fit, posset attendere, idque percipere.

Ego autem de surdo simul ac cæco si à natiuitate non sit, hoc certum esse assero. De surdo simul cæco, ac muto à natiuitate haud absolute asserere audeam, mei P. Facundi venia; sed casu, quo ex externis signis innueret, se percillere legis obligationem; alioqui me cum huiusmodi homine tanquam cum fatuo gererem, qui ad præceptorum impletionem minime adstringitur. Vidi, fateor, aliquem surdum, mutum, ac cæcum simul tanta ad callendum dexteritate pollere, ut de hoc non dubitarim, ad assistendum Sacro esse obligatum.

DVBIVM XLIX.

Ut quis Missæ audienda præceptum impleat, teneaturne adesse intra Ecclesiam, in qua celebratur?

Tenetur quidem. Quia qui extra Templum adest, non dicitur moraliter esse corpore præses. Sic Filliuc. tr. 5. n. 209. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub.

Sectio II. Dubia, De Præcepto I.

27

1. dub. 5. nu. 13. Machad. l. 2. p. 4. tr. 3. docum. 3. nu. 3. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 34. citans Bonaciam.

216 Non tenetur. Quia potest apte extra Templum, existens dici moraliter præfens corpore Missæ, cum facile possit aliquomodo dignoscere quid celebrans agat, & in quam parte Missæ versetur. Ita Reginal. l. 19. n. 12. Cardin. Lugo. de Sacram. d. 2. n. 10. Portel. in addit. ad dub. Reginal. v. Indulgentia, nu. 7. Diana p. 4. tr. 4. resol. 154. Pasqualig. decis. 173. nu. 4. Dicastil. de Sacram. tr. 5. d. 5. nu. 43. Hurtad. de Sacrific. Missæ. d. 5. diff. 1.

217 Profecto nomine audiendi Missam intelligitur corporalis, assistentia moralis qua quis corporaliter & humano modo assistit Sacro, vel audiendo, vel videndo, vel saltē ita comitādo seu sociando alios vidētes, aut audientes, quāvis sit extra Ecclesiā, (vt cōtingit, quādo locus, in quo Missa celebratur, multitudinem confluentem non capit) si ex signis, & gestu aliqua Missæ colligere valeat, & ad multitudinem assistentiū moraliter pertinere cōseatur. Hinc assero, satisfacere præcepto, qui ex atrio aut cōmetorio Templi Missam audit, vel qui ex fenestra assistit, quando in platea Sacrum celebratur. Lugo legendus.

DVBIVM L.

Missam, quæ in Templo celebratur, quis è fenestra domus extra Templum extractæ ex audit: impletne præceptum?

218 Non implet. Quia non videtur esse moraliter præfens, nec ad fidelium circumstantium cōtum pertinere, vt ei possint illa verba Canonis, Et omnium circumstantiarum applicari. Sic Filliuc. tr. 5. n. 209. Trull. l. 3. Decal. c. l. dub. 5. n. 13. Diana p. 4. tr. 4. resol. 154. Portel. v. Indulgentia, n. 8.

219 Implet quidem, dummodo valeat videre, aut audire, aut aliquomodo dignoscere, quid in Missa Sacerdos peragat. Quia sic assistens vere dicitur Missa moraliter esse præfens: sicut dicitur adesse qui è fenestra domus Missam, quæ in platea celebratur exaudit. Ita Cardin. Lugo de Euchar. d. 2. n. 21. Gordon. to. 2. Theol. Mor. l. 6. q. 7. c. 2. §. 3. n. 12. Dicastil. tract. 5. de Sacram. d. 5. dub. 4. n. 59. Pasqualig. de iur. 173. Lege Dianam p. 10. tr. 11. resol. 7. & tr. 14. resol. 47. alios citans.

220 Hanc sententiam longe probabiliorem esse existimo. Quia (vt ex Cardinali Ioanne de Lugo Sapientissimo didici) potest contingere esse adeo vicinam Altari fenestram, vt moralem præsentiam non impediatur, prout de facto (inquit ille) in hoc nostro Collegio Romano habemus Sacellum priuatum, cuius Altare è fenestris domus aduersæ non plusquam triginta passus distat: & proinde ab illa fenestra audiri potest, aut percipi Missa, licet via publica intercedat, ac si intra Ecclesiā parnam audiretur ab aliquo ibi existentē.

Escob. & Mënd. Theol. Moral. Tom. VI. P. II.

DVBIVM LI.

Existens quis in choro stricto post Altare Missam audit: impletne præceptum?

221 Præmitto, iuxta vsum Romanum chorum Regularium adstrui solere post maius Altare; muro interiecto. Quæsierim itaque, num impleat præceptū, qui in huiusmodi choro existens Missam audit?

222 Non implet. Quia etiam si audiat Sacerdotē cum non videt, nec præfens Sacrificio est. Sic Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 9.

223 Implet quidem. Quia qui verba celebrantis audit, aut signo dignoscit, quid Sacerdos agat, aut in qua parte Missæ diuerfetur vere dicitur præfens esse moraliter, imo physice Sacrificio. Ita Gordon. to. 1. Theol. Mor. l. 6. q. 7. c. 2. n. 12. Reginal. l. 19. n. 12. Cardin. Lugo de Euchar. d. 2. n. 10.

224 Hoc verum vnice esse crediderim. Nā vt quis præceptum impleat, non requiritur, videat Altare; Religiosi enim illi, qui in choro canunt non vident Sacerdotē iuxta vsū Romanum præfatum, & tamē proculdubio implent, quia vera moraliter Sacrificio assistunt. & vident (addit Lugo) partem posteriorem Altaris choro correspondentem. Ex Lugo Card. resolui.

DVBIVM LII.

Missam quis audit post Ecclesiæ parietem existens: satisfacine præcepto?

225 Non satisfacit. Quia intra Ecclesiā debet quis adesse, vt verē præfens esse censetur. Sic Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 9. Et Trull. l. 3. Decal. c. l. dub. 5. n. 13. Filliuc. tr. 5. n. 209. Machad. l. 2. p. 4. tr. 1. docum. 3. nu. 3. asserentes, eos, qui domi è regione v. gr. fenestæ, vel portæ Ecclesiæ Missam audiunt, præceptum non implere, quia præfentes moraliter nō dicuntur, licet audiant, & videant: Ergo efficacius implere præceptum abnegabunt, cum, qui existens post parietem, Missam conatur audire.

226 Satisfacit quidem si vel audiat verba, vel aliquo signo dignoscatur, quid agat Sacerdos. Quia necessarium non est, vt Templum ingrediatur, sed vt moraliter ad illud accedat: at qui post Templi parietem præfato modo Missam audit, ad Ecclesiā accedit, & morali præsentia Sacrificio adstat. Ita Gordon. to. 2. Theol. Mor. l. 6. q. 7. n. 12. Reginal. l. 19. n. 12. Lublin. v. Festum, n. 13. Diana part. 10. tr. 14. resol. 47. & alij.

227 Longe hoc probabilius. Neque enim obstat quod maneas post parietem extra Ecclesiā, (vt fieri assolet cum locus capax non est totius multitudinis, quæ ad audiendum Sacrum confluit.) dummodo moraliter censeris valere de numero eorum esse, de quibus in Canone Missæ dicitur: Et omnium circumstantiarum, quorum tibi fides cognita est, &c. Profecto, (vt amplius doctrinam exponam) si Missa in altaturni diceretur, non satisfaceret (vt Fagundez asserit præc. 1. libr. 2. cap. 7. nu. 3.) præcepto.

C 2

præcepto qui foris assistit nihil videns, vel audiens, nullumque signum capiens, unde dignoscat quidnam Sacerdos agat; quia is re vera non assisteret moraliter. Nec sufficit esse aliquem intra Ecclesiam (cum Cardi. Lugo loquor de Euchar. d. 22. n. 20.) v. gr. in Basilica Romana S. Petri, & habere intentionem audiendi Missam, quam scit tunc dici in aliquo Altari illius Templi; cum tanta est distantia, ut extrahat illum ab humana præsentia. Porro hoc est regulandum per prudentis arbitrium ad iudicandum, an homo dicatur moraliter præsens illi actioni, ita ut humano modo dicatur assistere. Dianam lege.

CAPVT XII.

Circa causas à præcepto audiendi Missam excusantes.

SEPTEM causas ab auditione Missæ excusantes assigno, Impotentiam scilicet, Necessitatem, Ignorantiam, Consuetudinem, Obediendum, Pietatem, Bonam fidem.

DE IMPOTENTIA.

DV BVM LIII.

Personaliter quis est interdictus, vel excommunicatus: Excusaturne ab audienda Missa præcepto?

Certum est, impotentiam tam physicam, quam moralem à præcepto Missam audiendi excusare. Quia nemo ad impossibile tenetur. leg. si quis in gravi. ff. ad Syllan. leg. si stipuler. ff. de verb. obligat. leg. Paulus ff. que sententia. & est axioma iuris, ut Barboza axio. 118. n. 7. citans Orlandum, Iacobum de Leon, Flamin. Sordum, & alios, asseruit: Quæsierim vero, rum personaliter interdictus, vel excommunicatus à præcepto audiendi Missam excusetur?

Non excusatur. Quia culpa ab eo commissæ ad censuram contrahendam non debet eum à legis implendæ onere liberare, unde denuo sese graui piaculo adstringit, si præceptum Ecclesiæ non implet. Sic nonnulli, quos pressio nomine refert Azor. p. 1. l. 7. c. 7. q. 1.

Excusatur omnino nec nouo se piaculo adstringit. Quia nullus obligatur ad id, quod absque peccato gerere nequit. At qui personaliter est interdictus, vel excommunicatus nequit absque peccato Missæ assistere: Ergo ad id minime obligatur. Ita Azor. citatus. Marchin. tract. 5. de Sacrific. Missæ p. 3. c. 17. n. 3. & 17. Fillic. tr. 5. n. 225. Idem. verb. Missæ audire. §. 50. Laym. l. i. tr. 7. c. 4. num. 3. Hurtad. d. 5. de Sacrific. Missæ diff. 6. Scott. l. 2. de Sacrific. Missæ c. 20. nu. 8. Bonac. ibi. d. 4. q. vlt. pun. vlt. n. 18. & 19. Fagund. præc. l. 2. c. 8. n. 1. Reginal. l. 19. m. 16. Suar. to. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Nauar. sum. c. 21. n. 3.

Hæc quidem omnium Doctorum communis sententia. Quæ verâ esse censeo, licet quis sua

culpa censurâ contraxerit; quâvis enim in eo deliquerit, tamen postquâ factus est impotens ad Missam audiendam, minime non audiendo de nouo delinquit. Unde illorum Doctorum, quos Azorius memorat, sententiam omnino falsam esse crediderim.

DV BVM LIV.

Excommunicatus, vel interdictus facile potest à censura absolutionem obtinere: si eam obtinere non nititur, in eius est violationis Ecclesiæ huius præcepti.

REUS est plane. Quia cum facilis sit absolutionis impetratio, non potest ex impotentia excusari, à qua potest sese ad impletionem præcepti expedire: Ergo reus est violationis præcepti. Sic Nugnus in 3. p. q. 83. art. 6. Quem nonnulli Recentiores sectantur pressio nomine à Leandro citati præc. tract. 2. dub. 2. q. 5.

Non est reus. Quia præceptum audiendi Sacrum solummodo eos obligat, qui non sunt impediti excommunicatus autem, aut interdictus participare in diuinis ab Ecclesia impeditur: Ergo non obligatur ad Missam audiendam, nec nouum peccatum patrabit non procurando facilem absolutionem obtinere. Ita Bonac. de Sacrific. Missæ d. 4. q. vlt. pun. vlt. n. 21. & de Censur. d. 2. q. 2. pun. 5. §. 1. n. 4. Nauar. sum. c. 21. nu. 3. Vgolin. tab. i. r. 13. §. 13. Henric. lib. 13. c. 7. num. 2. Sayr. lib. 2. c. 13. nu. 24. Auila de Censur. p. 2. c. 7. d. 4. d. 7. Suar. to. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Coninh. d. 14. dub. 7. n. 56. Sa v. Missæ audire nu. 1. Nald. v. Missæ, num. 19. Diana part. 5. tra. 2. 9. resol. 88. Dicastil. de Sacram. d. 8. dub. 10. §. 2. nu. 144. & 149. Hurtadus, Scottia, Marchinus, Ledesma, Fagundez, Trullench, Villalobos, & Graffius, quos memorat, ac sequitur Leander citantur.

Probabiliorem longe hanc esse sententiam vides ex Doctorum eam asserentium numero ac grauitate. Certe Ecclesia non obligat eum, qui censura est adstrictus, absolutionem censuræ obtinere, ut Missam audiat, cum potius prius eum auditione illius in delicti supplicium. Non igitur erit reus violationis præcepti. An vero aliud peccatum perpetret, quod non sit contra præceptum audiendi Sacrum, proprio in loco per Dubia disseram.

DV BVM LV.

Apud locum interdictum quis commoratur, qui tamen facile potest ad locum non interdictum pergere: Excusaturne ab audiendi Sacri præcepto?

Excusatur quidem. Quia præcepta iuxta communem sensum, ac consuetudinem sunt intelligenda, ut habetur in leg. De quibus ff. de legib. At communi omnium consensu, si Missa deest in proprio loco, nemo se teneri existimat alium inire: & qui inire, credit se per eregatorie operari. Sic Llamas part. 3. Me tho. capit. 5. Paragraph. 11. Auila de Censur. p. 5.

p.5.d.4. fclt. 2. dub. 6. concl. 2. pro factis: si diceretur
Missam in aliqua Ecclesia in tali distantia, quod
non comprehendatur intra continentia marium,
quantum distantia non sit tanta, vt de obligaret
homines ab audiendo Missa, quando non est in-
terdictum: non enentur homines illuc tempore in-
terdicti, ad audiendam Missam.

147
Non excusatur. Quia persona loci interdicti
Missam possunt in loco non interdicto audire
ex communi Doctorum: Igitur si commode pos-
sunt, hunc locum inire, vt Missam audiant, ad
id tenebuntur. Ita Azor. 10. l. 7. c. 2. q. 4. Hurtad.
de Sacrif. Miss. d. 5. diff. 7. Trull. lib. 3. Decal. c. 1.
dub. 5. n. 14. Bonac. de Interdict. d. 5. pun. 1. & d. 4.
de Sacrif. Miss. qu. ult. pun. ult. n. 21. & alij com-
muniter.

148
Cum his sentio, fateorque, mihi P. mei Aui-
le rationem non placere. Nam si distantia ad
locum non interdictum non sit tanta, vt de-
obligaret homines à Sacro audiendo; sed debe-
rent audire, cur interdictum eos ab huiusmodi
obligatione liberabit? Tenentur itaque Sacro
interesse, si commode queant: si autem graue
incommodum adsit, v. gr. si templum procul ab-
sit ab Vrbe, vel Oppido, aut si parum sit Sacel-
lum, quod simul plures capere non valeat, non
tenentur; quia hoc in casu independentem ab
Interdicto minime tenentur.

DVBIVM LVI.

Habet quis privilegium vt tempore Inter-
dicti possit audire Missam: Teneturne illo
vri, & præceptum implere?

149
Commendatores Cruciferi, & qui habent
Bullam Cruciatæ, & Clerici etiam primæ
tonsuræ, (ratione Ordinis in tota Hispania, &
Lusitania) privilegium habent ad Missam tem-
pore Interdicti audiendam. Queritur igitur,
num eam in die festo audire teneantur?

150
Non tenentur. Quia nemo obligatur vt
privilegio sibi concessio, alioqui gratia non iam
gratia, sed onus esset, & libera facultas in obli-
gationem verteretur: nam quæ in gratiam, &
favorem alicuius conceduntur, non debent in
dammum retorqueri iuxta regulam. Quod ob
causam, de reg. iur. in 6. Sic Auila de Censur. p. 5.
d. 4. fclt. 2. dub. 6. asserens, Victoriam, Canum, &
alios viros doctos hanc opinionem tenere, &
gratissimos Salmanticenses Magistros in suis
prælectionibus eam docuisse. Henric. lib. 13.
c. 48. n. 5. lit. D. & lib. 7. c. 13. n. 3. Rodrig. sum. p.
1. c. 249. n. 14. Llamas p. 3. Meib. c. 5. §. 12. Lu-
don Lopez p. 2. Instruct. c. 79. tit. de Euchar. pag.
99. Ledel. sum. p. 1. tit. de Sacram. Euch. c. 27. &
alij plures.

151
Tenetur omnino. Quia interdictum eatenus
excusat ab obligatione Sacrum audiendi, qua-
tenus ponit audiendi illud, impedimentum: Er-
go quacumque ratione impedimentum illud
enferatur, statim resultat obligatio præcepti. Ita
Cenedo q. 44. nu. 3. Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. fclt. 6.
Valdes. tr. de Eleemosy. p. 1. v. Queritur. Sotus in
4. dist. 1. q. 2. 4. 1. Navar. sum. c. 2. n. 3. Viuald. in
Candelab. p. 2. tit. de Inter. n. 310. Medi. sum. p. 1. c.
ii. §. 13. Azor. p. 1. l. 7. c. 2. q. 3. Anto. Gomez de Bul.
Cruc. ad 5. & 6. claus. n. 25. Nugnus in 3. p. q. 83.
Efcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

a. 6. Fagund. præc. 1. l. 1. c. 8. n. 5. & alij passim.

Sententiam primam probabilem valde esse
reor, eligo tamen secundam probabiliorem vti-
que, cuius vim à simili expono. Si quis in vin-
culis detineatur, dum in illis adest, & in carce-
re Missa non dicitur, à præcepto excusatur. At-
tamen si ex privilegio ei concedatur libertas
diebus festis, vt Missam audiat, tenebitur illam
audire: quia iam est sublatum impedimentum,
& eo sublato, iam præcepti pullulat obligatio.
Profecto in nostro casu non cogitur quisque
suo privilegio vti, (vt supponunt primæ senten-
tiæ Auctores) sed tantum privilegio supposito
impedimentum tollente statim retinet Eccle-
siæ præceptum suam vim: & sic quisque cogi-
tur illud servare.

DVBIVM LVII.

Excusatur ab audienda Missa præcepto,
qui alium non habet Sacerdotem nisi
personaliter interdictum?

Scio non excusari à Missa audienda, qui non
habet alium Sacerdotem nisi excommunica-
tum toleratum. Quia post Concilium constan-
tense, ac Extravagante Martini V. nō tenemur
excommunicatos toleratos adhuc in Sacra-
mentorum administratione vitare. Scio autem
excusari quem à præcepto implendo, si Sacer-
dotem non habeat, nisi excommunicatum, &
nominatim denunciatum, aut personaliter in-
terdictum, si simul sit nominatim excommuni-
catus. Quæstio autem, num excusetur qui
alium non habet Sacerdotem nisi personaliter
interdictum, non vero simul nominatim excom-
municatum?

Excusatur quidem. Quia sine peccato non
potest à Sacerdote personaliter interdicto Mis-
sam audire. Sic Azor. p. 1. l. 7. c. 7. qu. 15. Faber de
Censur. dist. 15. §. 1. d. 5. c. 2. n. 47. Bonac. de Euch.
d. 4. q. ult. pun. 1. 2. n. 1. Molfes. sum. ar. 3. c. 17. n. 53.
& alij.

Non excusatur. Quia sine peccato potest
quis Missam à Sacerdote personaliter interdi-
cto audire, si non sit simul nominatim excom-
municatus. Ita Filiuc. tr. 18. nu. 77. citans Sua-
rium. Mercer. in 3. p. q. 14. dub. 3. Fagund. præc. 1.
l. 2. c. 5. n. 40. Et Diana docet esse probabile p. 5.
tr. 10. resol. 63. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. num.
28. asserens, à quocumque Sacerdote posse quæ
Missam audire, præterquam à Sacerdote excom-
municato publico, & declarato, siue degradato,
& suspensio.

Æque probabilem esse iudico vtramque sen-
tentiam, quia æque probabile est, peccare quem
& non peccare si à Sacerdote personaliter in-
terdicto exaudiat. Secundam tamen sententiam
mihi eligo. Quia si non inducat quis huiusmo-
di Sacerdotem ad Sacrum celebrandum, nec ei
communicet in ministrando, sed ei solummodo
assistat: non vi deo, vnde nam aliqua species coo-
perationis ad peccatum celebrantis appareat:
nec ius obicitur, quod huiusmodi Missæ audi-
tionem prohibeat. Faciendum scctor.

DVBIVM LVIII.

Excusatio Missæ audiendi præcepto, si non
adfit, qui celebret nisi notorius concubinarium?

²⁵⁷ *Nonnulla memore ad statum qua- sitionu.*
Notorius concubinarium, ut explicatur in cap. *Questum*: est ille cuius delictum est notum per confessionem factam in iudicio, aut per sententiam, aut per eam evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari; ut qui retinet domi concubinam ut uxorem, ita ut etiam ipse dissiteri non valeat, siue ea sit soluta, siue coniugata. Quæsierim itaque num excuseris à præcepto audiendi Sacrum, si non adfit, qui celebret, nisi notorius concubinarium?

²⁵⁸ *Excusatio plane.*
Excusaris. Quia *c. veltra, & c. Quæstum, de cohabit. Clericor. & mulier. de notoriis concubinariis* dicitur esse suspensus, quoad *le, &* quoad alios, & ut declarentur de hac censura suspensionis, non indigent declaratoria sententia Iudicis: Ergo vitandi sunt, quemadmodum alij publici censurati declarati nominatim. Navar. *sum. 2. §. n. 78. D. Thom. citans quædlib. n. a. 8. Et cū illo omnes ferebantur, Turrec. Panormit. Salcedo. Bernar. Diaz apud Fagundez citandum.*

²⁵⁹ *Non excusatio.*
Non excusaris. Quia concubinarium notorium non sunt hodie ipso iure suspensi, ideo non incurrunt irregularitatem, si in peccato celebrent: non enim extant iura expressa, quæ suspensionem ipso iure importent: vel si aliqua extare videntur, iam sunt usu abrogata. Imo nec suspensos, per sententiam Iudicis de suspensione declaratos, aut per confessionem illorum in iudicio factam teneris vitare circa Missæ auditionem, nisi prius de excommunicatione aliqua, quam incurrat, fuerint publicè ac nominatim declarati. Quia excommunicati per sententiam Iudicis declarati magis sunt in iure odiosi, quam suspensi, & interdicti per eandem iudicis sententiam: unde Extravagans Martini V. solum excipit, ut vitentur notorii Clerici percussores, & excommunicati nominatim declarati: quæ exceptio firmat regulam in contrarium. Ita Suar. *de Censur. dub. 31. sect. 4. Sotus in 4. dist. 1. §. q. 1. art. 9. Henriq. l. 9. cap. 2. §. num. 13. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. qu. 16. Scott. de Sacrific. Missæ lib. 2. cap. 20. num. 8. Bonac. d. 4. de Euchar. q. ult. pun. 12. n. 1. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 5. n. 42. & c. c. 9. n. 13.*

²⁶⁰ *Auctoritas placuit.*
Profecto, licet olim non esset licitum à publicis concubinariis Missas audire, hodie tamen licet ex nouo Tridentini iure, quoad vltimæ per sententiam ab Ecclesia declarentur, excommunicationem incurrisse. Cum tamen illi sint in publico peccato, licet ab eis Missas petere non possumus nec Sacramenta, nisi tanta sit necessitas, vel utilitas, quæ id excusare valeat; quia ex charitate tenemur peccatum in proximo absque nostro detrimento vitare. Ex Fagundij calamo accepi.

DVBIVM LIX.

An qui domi per vim, vel aegritudinem, vel loco
carceris detinetur, habens inibi Oratorium approbatum: Teneturne Sacerdotem stipendio perquirere, ut præcepto satisfaciat?

²⁶¹ *Certa præmissa.*
Certum est, excusari ægrotos ex impossibilitate: cōualescentes, si adsit recidini languoris periculum: ægrotantium ministros, si non habeant alios, quos ad custodiam infirmorum substituant: in vinculis detentos, nisi Missa celebretur in carcere, vel nisi in die festo de carcere solvantur. Quæsierim vero, utrum qui domi per aegritudinem, aut vim detinetur, si habeat oratorium, teneatur Sacerdotem procurare, qui inibi celebret?

²⁶² *Teneatur quidem.*
Teneatur quidem. Quia quando quis est dives non videtur excusari à Sacerdote adducendo; quando enim quis ad aliquod præceptum obligatur teneretur adhibere media (altem facilia ad illud implendum, unde femina, quæ non possunt ad Ecclesiam ire, nisi famulis stipendiariis comitatæ obligatur adhuc Missæ audire, si sint divites: nam facilis est hæc diviti diligentia. Ergo à fortiori qui domi detinetur debet Sacerdotem stipendiarium adducere. Sic Sotus in 4. dist. 1. §. q. 2. n. 1. Cenedo de 99. Canon. q. 44. n. 11. Nugnus qu. 83. a. 6. Et Suarius, Dicastillo, Ledesma, & Fagundez citandi affirmant hanc sententiam esse probabilem.

²⁶³ *Non teneatur.*
Non teneatur. Quia Missæ præceptum non obligat ad illam procurandam, data Sacerdoti Nov. immo: sed tantum ad illam audiendam in Ecclesia, non autem domi. Ita Suar. *rem. 3. in 1. p. d. 88. sect. 6. Ledesma, sum. c. 17. post 16. concl. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 9. n. 9. Filline. tr. 5. n. 224. Diana p. 4. tr. 4. resol. 8. Villalob. tr. 8. diff. 36. n. 4.*

²⁶⁴ *Hoc videtur ab illis.*
Hoc longe probabilius esse reor (non certum, uti Leander asserit, cum Cenedus, ac Nugnus haud infirmo fundamento contrarium edoceant.) Nec videtur divitum feminarum, quæ ad Missam audiendam stipendiariis famulis comitatæ pergunt: comitatus enim ille eis assiduus accidentarius est ad Missam audiendam, cum illo ad quamlibet de domo profectionem autoritatis gratia vtantur. Nullus itaque obligatur ratione præcepti ad Sacerdotem stipendiarium adducendum, ut domi celebret, solum enim illud obligat, Missam audire non stipendio eam procurare.

DVBIVM LX.

Qui domi per vim, vel per aegritudinem detinetur
Oratorium approbatum habens, teneturne
Sacerdotem adducere si absque stipendio
possit?

²⁶⁵ *Teneatur plane.*
Teneatur quidem. Quia cum absque stipendiij sumptu adducere valeat, iam alias cō-
uilegium habet audiendi Missam interdicti tē-
pore, quem teneri illo vi supra resoluiimus. Sic Sotus in 4. dist. 1. §. q. 2. a. 1. Cenedo l. de 99. Canon. q. 44. Nugnus q. 83. a. 6.

Non

Sectio II. Dubia, De Præcepto I. 31

266
Non tenetur. Quia præceptum obligat ad audiendam Missam in Ecclesia, non autem domesticè celebrari enim Missam in domibus, maxime est odiosum, & minus decens reuerentiæ huic Augustissimo Sacrificio *to. 3. in 3. p. d. 88. section. 6. Ledesm. summ. part. 1. cap. 27. Bonac. de Sa. rific. Miss. dub. 4. quest. ultim. punct. ultim. num. 14. Fagundez præcept. 1. lib. 1. cap. 9. num. 9. Filliuc. tractat. 5. numer. 224. Diana part. 4. tractat. 4. resolut. 80. Villalob. tract. 8. diffi. 36. num. 4.*

267
Hoc probabilis esse crediderim. Nam in hoc casu nullus obligatur uti suo privilegio, ut possit præcepto satisfacere. Diversa namque ratio est hi, ac in eo, qui habet privilegium ad audiendum Sacrum tempore Interdicti: per hoc enim privilegium non tollitur formaliter ac per se impedimentum audiendi Missam, neque enim tollitur coactio in domo manendi: at vero per aliud directe tollitur. Sic Suarius.

DE NOCUMENTO.

DVBIVM LXI.

An distantia unius leuca, seu trium milliarum sit sufficiens, ut à Sacro audiendo quis excusetur, si pedestri iter sit acturus incessui?

268
Errum est, nullum teneri Missam cum gravi incommodo, aut magna itineris molestia. In hoc Doctores conveniunt, dissentiunt vero in assignanda itineris distantia sufficienti. Questio igitur est, num distantia leucæ unius sit sufficiens, ut quis pedestri incessu acturus iter, excusetur à præcepti implementatione?

269
Non est sufficiens, præsertim si sit vir robustus, vel operarius valens. Quia non infert protectio eiusmodi notabile corpori nocumentum. Sic Bonacin. de Eucharist. dub. 4. punct. ultim. num. 12. Ledesm. part. 1. summ. capit. 27. post 17. conclus. Nauart. lib. 2. Consil. consil. 3. de fruct. Henric. 1. 9. c. 2. §. n. 10. Mann. sum. cap. 114. casu 4.

270
Sufficiens est. Quia cum hæc distantia debeat eundo ad Ecclesiam, ac redeundo, duplicari longa satis censenda est, ut vel robusto viro, ac valenti operatio gravem inferat molestiam, quæ debeat ab auditione Sacri excusare. Ita Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 88. section. 6. Fagundez præcept. 1. lib. 2. cap. 9. num. 10. Filliuc. tractat. 5. numer. 226. Trullench. lib. 3. Decalog. cap. 1. dub. 7. num. 8. Castro Palao tom. 4. tract. 22. punct. ultim. numer. 4. Dicastil. tractat. 5. de Sacrament. dub. 5. num. 184. Gesuald. de Sacrament. rr. et. 17. c. 2. n. 62. Diana part. 10. tract. 15. resolut. 35. & alij apud Henriquez citatum, litt. M.

Existimo probabilis excusari à Missa audienda ob grave incommodum, qui pedester circa tria millaria, siue leucam pergere debeat: imo etiam duo cum pluuiis, tempestate, vel magno solis calore tempore statis, quando aliter ad Missam audiendam pergere non posset. Nec enim Ecclesia auditionem Missæ cum tanto onere, ac molestia præscribit; sed pie, ac rationabiliter.

DVBIVM LXII.

An distantia unius leucæ sufficiat, ad excusandum à præcepti implementatione eum, qui eques iter sit peracturus?

272
Non sufficit. Quia esto distantia unius leucæ pro itinere equestri peracturus est leucam illam, minori labore afficietur. Ergo maiorem distantiam requirit. Sic Villalob. tractat. 8. dub. 3. 6. numer. 5. Fagundez præcept. 1. lib. 2. capit. 9. numer. 10. Trullench. lib. 3. Decal. cap. 1. dub. 7. num. 8. Diana part. 10. tr. 15. res. 35. & alij.

Sufficit quidē. Quia distantia duarum leucarum, quam eundo, & redeundo conficiebat longa ac difficilis censetur etiam iis, qui iumentis subsidio vtuntur. Ita Leand. præcept. 1. tractat. 2. dub. 2. quest. 24. asserens idem innuere P. Dicastillo tractat. 5. de Sacram. dub. 5. num. 184. & probabiliorē hanc censet esse sententiam.

Ego autem crediderim, probabiliorē esse, si iumentum, quo vititur quis, tardus, aut difficilis, vel ingrato esset gressu minus enim pedestri itinere leucam percurrens laboraret. At si equitans nullum, vel lenē nocumentum, aut molestiam capiat, haud dubium, quin maior distantia, verbi gratia, leuca cum dimidia requiratur, ut quis, qui equestri itinere potest adire Ecclesiam, ex viæ distantia, molestiaque à præcepti implementatione excusari valeat. Vnde in hoc casu probabiliorē longe, (Leandri venia) primam sententiam esse censeo. Dicastillo mecum.

DVBIVM LXIII.

Mater, quæ domi manet ad filiarum custodiam, quas sine nocumento puritatis solas relinquere nequit, excusaturne à Sacro exaudiendo?

Excusatur quidem. Quia quoties ex Sacro audiendo sequitur proprium, aut proximi peccatum, præceptum non obligat. Henric. libr. 9. cap. 25. numer. 10. litter. Xcitans Nauarrum, Sotum, Caietanum, & Medinam. Vega p. 1. sum. c. 114. casu 4.

Non excusatur. Quia deserens filias secum ad Templum, mater, & filia poterunt sine illo qui timebat, si eas solas domi relinqueret, periculo Missam audire. Ita Suar. tom. 3. in 3. p. d. 88. section. 6. Scott. de Sacrific. Miss. lib. 2. cap. 20.

C 4 num.

SCORBAR

col. Mor.

WVIVII

E. IV

32 Theologiæ Moralis. Lib. XLII.

num. 8. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. quest. 1. Bonac. dub. 4. de Eucharist. quest. ultim. punct. ultim. numer. 2. Fagundez præcept. 1. libr. 2. capit. 9. numer. 1.

277 *Authoria re- solutio.* Ego quidem questionem hanc vix Dubiam esse video. Nam mater excusatur proculdubio, quando filias non potest domi solas sine periculo relinquere, nec ad Ecclesiam secum sine huiusmodi periculo adducere. Quando vero filias quirit sine periculo ad Templum comitari, haud posset licite cum eis domi manere, & in hoc debent Doctores prima, & secunda sententia convenire siue aptius dixerim, vnicam omnium esse sententiam. Porro probabilitas damni spiritualis, vel domi, vel in Templo, aut in via accendi, pensanda est iuxta estimationem, & fidem cuiusque, etiam si aliquando ipse fallatur; sufficit enim, quod prudenter, & bona fide periculum timeatur. Ex Azorio accipi.

DVBIVM LXIV.

Mater aut nutrix non habens, cui, dum ad Missam audiendam pergit, possit infantulum commendare, excusetur à Missæ auditione?

278 *Non excusatur.* EX hoc solummodo capite non excusatur. Quia potest eum ad Ecclesiam secum adducere, & à solitudinis nocumento liberare. Sic Bonacin. dub. 4. de Eucharist. quest. ultim. punct. ult. n. 5. Hurtad. de Sacrific. Missæ. d. 5. diff. 6. Villalob. tr. 8. diff. 36 n. 7.

279 *Excusatur, quidam.* Ex hoc solummodo capite excusatur, nempe ex eo, quod non habeat, cui commendet infantulum. Quia non potest, ut experimento constat, infans ad Templum sine celebrantis molestia, & circumstantium inquietudine adduci: nec domi absque probabili, ac prudenti timore alienius gravis damni relinquere. Ex hoc igitur solum capite mater, aut nutrix à præcepti impletione liberatur. Ita Layman. libr. 4. tr. 7. c. 4. n. 3. Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 11. Molfes. summ. tr. 3. cap. 17. n. 60. Diana part. 10. tr. 15. resol. 36 citans Coninchum, Castrum Palao, & Leandrum.

280 *Hanc indicio verioris esse sententiam.* Crederem seu secundam sententiam verioris esse, si non tam absolute loqueretur. Favorem esse teor posse licite matrem, vel nutricem ab audienda Missa abstinere, si non habeat cui commendet infantem, sed id intelligo non absolute (vti Leander opinatur,) sed casu quo infans non valeat ad Templum sine celebrantis molestia adduci. Neque enim excusabitur mater, aut nutrix, si possit infans sine illa celebrantis, vel adstantium molestia deferri. Experimento namque ediscimus plures infantes in Ecclesia sine inquietudine vlla diu commorari. Nutrix igitur, quæ probabiliter dignoscit suum infantem inquietudine vagituum non afficiendum, haud potest à præcepti impletione liberari, ex eo quod non habeat, cui interim commendet infantulum. Cum Laym. sensi.

DVBIVM LXV.

An excusetur, à præcepti huius custodia vxor, quam maritus ob Zelotypiam domo egredi renuit?

281 *Non excusatur.* NON excusatur. Quia non videtur grave subire nocumentum vxorem, quæ aduersus mariti suspensionem tam granem causam habet scilicet instantiam præcepti. Quod si aliquod nocumentum subire cogatur, id debet pro legis custodia patienter sustinere. Sic D. Antonin. part. 2. tit. 9. cap. 20. Paragraph. 2. quem pro negatua hac sententia absolute citat Henriquez libr. 9. capit. 25. numer. 13. litter. T.

282 *Excusatur placet.* Excusatur quidem. Quia parere debet vxor marito, si prohibeatur, ne ad Sacra accedat, ut rixarum ex suspitione vitetur occasio. Quod si iniuste maritus gesserit, ipse quidem, non obediens vxor piaculo irretietur. Ita Graff. l. 1. decis. cap. 35. numer. 5.

283 *Authoria expositio.* Profecto excusabitur, si absque gravi incommodo Sacrum non valeat exaudire: non vero, si ei leue nocumentum imminet. Hoc, (non illud) subire debet ob præcepti satisfactionem, nec poterit merito obtemperare. Mecum Suar. tom. 1. in 3. part. dub. 88. session. 6. Llamas part. 1. Metho. cap. 5. §. 11. Palao tom. 4. tractat. 22. punct. ultim. numer. 4. Henriquez ubi supra, citans Nauatrum, Medinam, & Sotum.

DVBIVM LXVI.

An absolute excusentur famuli, qui ut obediant heris aliquid Missæ tempore imperantibus, eam non exaudiunt?

284 *Abolute excusantur.* EXcitantur absolute, modo heri id non gerant in Religionis dedecus. Quia si heri id sine causa iusta egerint ipsi proculdubio delinquent: famulis semper causa erit iusta dominis obedire. Sic Sà verb. Missæ auditis, numer. 2. Graff. lib. 2. decis. cap. 35. numer. 5. Layman. lib. 4. tr. 7. c. 4. n. 3. citans Suarium. Sotus in 4. diff. 13. quæ. 2. art. 2.

285 *Non excusantur absque causa.* Non excusantur absolute, sed solum cum timet, grave aliquod nocumentum sibi imminere. Quia quilibet tenetur implere præcepta Ecclesiæ, si absque gravi possit incommodo. Ita Lusa. Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 7. quest. 11. Coninch. de Sacrament. quest. 83. art. 6. numer. 315. Nugnus ibi, dub. 2. Trullench. lib. 3. Decalog. cap. 1. dub. 7. nu. 9. Dicastil. de Sacram. tract. 5. dub. 5. numer. 212. & alij.

286 *Hanc sententiam probabilioris esse credo.* Hanc sententiam probabilioris esse credo, idque P. Sà, & Laymanum voluisse mihi persuaserim. Addo tamen famulum, qui grave nocumentum timens, Missam omittit, ut domino obtemperet, si frequenter, & quasi ordinari sine causa iustæ necessitatis à Missa audienda impediatur, debere, oblata opportunitate, illud herum relinquere, & alteri habere, opnd quem

Seccio II. Dubia De Præcepto I. 33

quem Ecclesie præcepta valeat obferuare.
Trullenchum imitor.

DVBIVM LXVII.

Femina, aut viri nobiles carent decenti veste, aut comitatu: ut à præcepto audiendi Sacrum excusentur, debent ne prius vestem mutuo accipiam, aut comitatum decentem requirere?

¹⁸⁷ *Quæ ratio sit.*
Sic, excusari à Missa audienda, nisi alias possint in secreto summo mane, vel in Templo à frequentia remoto, absque vlla nota illam exaudire. Quæsierim tamen, vtrum prius debeant procurare vestem mutuam, aut decentem comitatum, vt satisfaciant præcepto, inuenire?

¹⁸⁸ *Idem qui de vestem mutuatam perquirere.*
Debent quidem. Quia commode possunt vestem, aut pedilequam ab amica perquirere, quæ eius paupertatis sit conscia. Etsi aliqua ad sit repugnantia ob nonnullum ruborem, aliquid patiendum ad præcepti huius obseruationem. Sic Bonacin. dub. 4. de Eucharist. quest. ultim. punct. vltim. num. 8. Trullench. lib. 3. Decalog. cap. 1. dub. 7. num. 7. Villalob. tr. 8. diff. 36. num. 5. Moltes. summ. tract. 3. c. 17. numer. 56. citans alios.

¹⁸⁹ *Idem qui de sociam, seu comitatum statui decentem prius requirere.*
Minime debent, aut vestem mutuam, aut sociam, seu comitatum statui decentem prius requirere. Non vestem. Quia regulariter loquendo, nequit id sine magno petentis rubore peragi, & sine mutantis molestia: nec facile erit, vestem proportionatam inuenire. Non sociam, siue comitatum æquè difficile, & non sine rubore inueniendum. Ita absolute sine vlla mutuatæ vestis, aut comitatus limitatione excusatur eas. Sæ verb. Missa auditio, num. 3. Hurtad. dub. 5. de Sacrific. Miss. diff. cult. 6. Layman. lib. 4. tract. 7. cap. 4. num. 3. Scott. de Sacrific. Miss. lib. 2. cap. 10. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. quest. 1. Ballæ. verb. Missa 9. num. 3. Vega. p. 1. sum. cap. 114. casu 4. Leander præcept. 1. tractat. 2. dub. 2. quest. 39.

¹⁹⁰ *Hic proba.*
Hoc longe probabilius esse crediderim. Nam esto quod facile possint aut vestem, aut sociam inuenire, minime ad id tenentur, cum ad id præceptum non obliget, sed ad Missam audiendam, quam si quis audire non valeat sine ruboris nocumento, proculdubio excusatur. Exemplum exhibeo. Non potest quis præceptum recitandi Horas Canonicas implere, nisi adhibeat sociis: certe non tenetur socium requirere; quia præceptum solummodo eum obligat recitare si possit. Ergo præceptum audiendi Sacrum non obligabit te, aut vestem, aut sociam quætere ad eius impletionem, maxime si id sine rubore petenti agnato gerere non valeas. Ita

Gaspar Hurtado.

DVBIVM LXVIII.

An Pastores ouium absolute teneantur, Missam audire?

²⁹¹ *Absolute tenentur.*
Absolute tenentur. Quia ante pecorum educatione debent Missæ audiendæ præcepto satisfacere. Nec enim graui incommodo grex afficitur, si vno, vel altero in hebdomada die serius ad pastum educatur. Sic Iodocus tom. primo, Thesaur. verb. Missa, Paragraph. 50.

²⁹² *Non tenentur absolute.*
Non tenentur absolute, sed casu, quo sine nocumento gregis Missam audire ante, aut post educatione valeant. Vnde si Missa summo mane dicatur, ei assistere debent; quia sine gregis incommodo id agere possunt. At si Sacrum serò de more Vicorum celebretur, minime tenebuntur expectare. Quia licet non ex mora illa vnus diei in hebdomada graue gregi nocumentum non imminuat, communis est pastorum mos primo mane gregem educere. Ita Manuel tom. 1. sum. cap. 112. numer. 8. Vega. part. 1. sum. cap. 114. num. 8. Dicatill. de Sacramenti. tractat. 5. disp. 5. dub. 10. numer. 179. Fagundes præcept. 1. lib. 2. cap. 6. num. 2. Hurtad. de Sacrific. Miss. dub. 5. diff. cult. 6. Henriquez lib. 9. cap. 25. num. 10. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. q. 7. & alij.

²⁹³ *Autoris repositio.*
Certum mihi est, absolute non excusari gregum custodes, sed casu quo non valeant sine gregis periculo Missam audire; nec absolute ad id teneri, sed casu quo sine gregis nocumento id gerere valeant. Vnde non excusantur, si habeant, cui commode gregem committant, si sint plures socij, vnus Ecclesiam debet adire, altero gregem custodiende: eoque redeunte, alter ad Templum debet accedere. Quod si vnica Missa celebretur in Oppido, debent alternatim ad illam exaudiendam ire, itavt vna die vnus, alter altera pergat.

DVBIVM LXIX.

Iter quis agit cum sociis: excusaturne ab audiendo Sacro ea solum ex causa, ne socii abeuntibus, solus pergere cogatur?

²⁹⁴ *Status quæstionis.*
Certum mihi excusari, si timeat à latronibus diuexari, vel aliud graue nocumentum subire, aut si eius inopia sociorum subsidio subleuetur. Quæsierim verò, num præcisè, ne solus incedere cogatur, socii abeuntibus, possit à Sacro audiendo licite excusari?

²⁹⁵ *Non excusatur.*
Non excusatur. Quia leue reputatur incommodum, sine sociis persequi viam, ob quod vitandum licitum non est Sacrum omittere. Sic Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 88. section. 6. Petr. Ledesm. tom. 1. sum. cap. 27. post 16. conclusion. Coninch. quest. 83. num. 314. Bonacin. dub. 4. de Euch. q. vlt. punct. vlt. n. 6. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 7. n. 6. Tolet. l. 6. c. 9. n. 2. Reginal. l. 19. n. 16. Dicatill. de Sacram. tr. 5. d. 5. nu. 178. Villalob. tr. 8. diff. 36. n. 5.

Excusatur

²⁹⁶ Excusatur equidem. Quia nunquam non rationabile, ac sufficiens reputatur viatoris incommodum, sine focio pergere. Ita Iodocus *10. 1. Theaur. v. Missa*, §. 50 Machad. *l. 2. p. 4. tr. 2. do um. 2. n. 4.* citans Nauarum *sum. c. 2. n. 3. & Bassam v. Missa* 9. n. 3.

²⁹⁷ Ego autem existimo, excusari, si sit longum, ac solitarium iter alias minime. Nam si longum, & solitarium sit iter, ex recessu à sociis haud leui incommodo viator afficeretur: si vero breue sit, seu peruium viatoribus, leue damnum subiret, qui à sociis causa audiendæ Missæ recederet. Accepi ex Henrici. *l. 9. c. 25. n. 10.* Molfesio *sum. tr. 3. c. 17. n. 6. 1. & Scortia de Sacra. Miss. l. 2. c. 20.*

DVBIUM LXX.

Credit puella, se ab adolescente perditæ adamandam, si domo exeat: ut illius peccatum viuet, excusaturne à Sacro exaudiendo?

²⁹⁸ Non excusatur. Quia in hoc casu peccatum proximi per accidens sequitur, cum sit scandalum mere passivum: unde de illo tenetur auertere, sed non vitando curandum, sed præceptum implendum. Sic Manuel *p. 1. sum. c. 23. numer. 4.* Henrici. *p. 1. l. 9. c. 25. n. 10.* Qui *lit. N.* citat Nauarum *sum. c. 1. 4. n. 30. & c. 23. num. 23.* Sotum, Maiorem, Penam, & Menesles.

²⁹⁹ Excusatur plane, imo tenetur Missam bis, vel ter omittere, si credat adolescentem ex fragilitate delicturum. Quia grauius adstringitur ad peccatum proximi vitandum, quam ad præceptum audiendi Sacri implendum. Ita Valent. *tom. 3. d. 3. q. 18. punct. 4.* Lopez *p. 1. c. 57.* Angles *ad 2. l. Sentent. dist. 37. q. 4. dub. 2. propos. 3. append. 6.*

³⁰⁰ Profecto media terenda mihi via. Licite Mediam potest puella in nostro casu Sacrum omittere, vero viam. Quia Missa audiendæ præceptum non obligat cum spirituali proximi detrimento. Attamen si ei libeat licite poterit Missam audire. Quia ex eodem è domo suo iure vitur. Via huius habeo comites, Snarium *10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6.* Sà *v. Missa auditio. n. 3.* Azorium *p. 3. l. 3. c. 16. q. 6.* Sancium *sum. l. 1. c. 6. num. 16.* Bonacinam *d. 4. de Euch. q. ultim. pun. ultim. n. 15.* Trullenchum *l. 3. Decal. cap. 1. dub. 7. num. 13. & Fillincium tr. 5. num. 227.*

DE IGNORANTIA, CONSVETVDINE, PIETATE.

DVBIUM LXXI.

An ignorantia inuincibilis, obliuio, vel inconsideratio diei festi excusent ab implendo audiendæ Missæ præcepto?

³⁰¹ Non excusant. Minime excusant. Quia quilibet debet diligentia adhibere, ut agnoscat legis præ-

scripta Vnde ignorantia illa, aut obliuio ex negligentia exoritur, ideoque tibi ad culpam imputabitur. Sic Vega *par. 2. sum. cap. 41. casu 38.* Angles *lib. 2. sentent. dist. 37. quest. 2. difficult. 3. dub. 2.*

Excusant equidem. Quia durante ignorantia inuincibili, obliuione, aut inconsideratione, Excusant haud poteris vitare peccatum. Quomodo ergo quidem. poteris peccare in eo, quod vitare non potes? Ita Suar. *tom. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6.* Sanch. *summ. l. 1. c. 16. n. 2.* citans D. Thomam, Syluestrum, Cordubam, Vasquezium, & alios. Fagundes *precept. 1. lib. 1. cap. 9. num. 1.* Bonacin. *disp. 4. de Eu. har. q. ultim. pun. ultim. num. 17.* Bassæ. *ver. Missa 9. num. 6.* Dicastrill. *tractat. 5. de Sacrament. disp. 5. num. 129. & 130.* & alij communiter.

Ego quidem sciens, ignorantiam causam esse communem excusationis in omnibus præceptis, in casu nostro assererem, ignorantiam, vel esse facti, vel esse iuris. Ignorantia facti illa est, qua quis ignorat, diem esse festum, & hanc te legitime excusare non dubito. Ignorantia iuris est illa, qua quis ignorat, se teneri Missam diebus festis audire, cum tamen agnoscat diem, vel dies festos esse. Et hæc plane ignorantia communiter non excusare affirmo, nam ius audiendi Sacrum diebus Dominicis, ac festis de præcepto omnibus Christianis est notissimum. Adde tamen adeo rudes esse posse homines, & ignaros, utpote rusticos, & pastores inter pecora enutritos, ut hoc ius bona interdum fide ignorent: & hos quidem tunc excusari cæleo. Nam regulariter loquendo, omnes illi iuste excusantur, qui bona fide existimant, se legitimam causam excusationis habere, etiam si aliquando decipiuntur, & à parte rei ita non sit, uti communiter Doctores affirmant. Lege Azorium *part. 1. lib. 7. quest. 4.* Syluestrum, *v. Missa 1. n. 6.* Toletum *l. 6. c. 9. n. 4.* Sic Fagund.

DVBIUM LXXII.

An excusentur, à præcepti huius satisfactione viduæ, quæ ex recepta consuetudine per semestre, vel annum domi se se, mortuo marito, continent?

Conueniunt Doctores, Regionis receptam consuetudinem ab obligatione Sacri audiendi liberare. Vnde excusantur viduæ, quæ obente marito, ad certum tempus domo non exeunt. Non tamen conueniunt in assignando tempore quo licite valeant domi manere. Queritur igitur, an excusentur, si ex recepta consuetudine per semestre, imo per annum domi se contineant?

Non excusantur. Quia ad rationabilem luctum sufficit defunctos lugere usque ad diem depositionis, qui raro usque ad tertium differatur, vel quartum, vel usque ad septimi diei exequias. Vltior enim cessatio à Sacro audiendo est superstitiosa, ac minime toleranda consuetudo. Sic Iodocus *tom. 1. Theaur. v. Missa*, §. 50. Caietan. *2. 2. quest. 124. art. 4. casu 6.* D. Anton. *part. 2. titul. 9. cap. 9. §. 12.* Syluest. *ver. b. Missa 2. §. 2.*

Secl. II. Dubia, De Præcepto I. 35

§. 2. Tabi. ibi. n. 47. Armil. n. 30 Gesuald. de Sac. tract. 17. cap. 2. n. 65. & alij.

306 *Excusantur plane.* Quia per consuetudinem humilmodi, si re vera introducta, ac præscripta sit, præceptum audiendi Missam est per illud tempus abrogatum. Ita Tolet. ex Nauarro l. 6. c. 9. n. 3. Suar. ro. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Henric. l. 9. c. 15. n. 12. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 7. n. 18. Dicastill. de Sacram. d. 5. nu. 219. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 9. n. 6. Filliuc. tr. 5. n. 229. Azor. ro. 1. l. 7. c. 7. g. 2. Ballæ. v. Missa, g. n. 3. & alij.

307 *Probabilior reor.* Unde licitum est viduis manere domi per integrum annum, & ultra si talis sit consuetudo loci, & sine infamiae nota vidua domo egredi non valeat. Talis enim consuetudo optime fundatur in viduali honestate, & rationali tristitiae significatione. Quamvis huiusmodi consuetudines æquum esset ab Episcopis corrigi, dum tamen non corriguntur, iustæ sunt viduis. Quæ vero ultra consuetudinem patriam domi maneret, ac Sacrum omitteret, lethaliter proculdubio peccaret, nisi alterius iustæ excusationis id prætextu gereret. Suarius Magister.

DVBIVM LXXIII.

An nobiles puellæ, quæ non solent domo egredi, ad Missam audiendam, excusentur ab huius præcepti impletione, si ad ludos, comœdias, & sanorum agitationem, &c. procedant?

308 *Sciam quæstioni.* Certum mihi, ab audienda Missa excusari puellas nobiles, quæ ex recepta consuetudine non assolent domo egredi, donec nutriti traduntur. Quia licet hæc consuetudo non sit ex se laudabilis, cum tamen ex se intrinsece mala non sit, semel introducta legem audiendi Missam in hac parte abrogat. Quæsierim autem, an à Missa excusentur, si ad ludos, aut alia diuerticula è domo procedant?

309 *Excusantur quidem.* Excusantur. Quia illa consuetudo eas omnino ab audiendæ Missæ obligatione liberat, nec præscribit ut ad alia quæque negotia non exeant. Sic Bonac. d. 4. de Euchar. q. vltim. pun. vltim. num. 26. profatus, si puellæ soleant domo exire ad ludos, choreas, aut spectacula, vel se exhibeant ad fenestram aspectandas, consentaneum esse, ut etiam ad audiendum Sacrum procedant, nihilominus tamen se peccati lethalis non dampnare eas, ubi recepta est consuetudo ad Missam audiendam non exeundi.

310 *Non excusantur.* Non excusantur. Quia eiusmodi consuetudo non exeundi ad Sacrum audiendum, & ad diuerticula exeundi, omnino esset irrationalis, & à Præsulibus repellenda. Igitur adhuc illa extante minime debent illæ puellæ ab auditione Sacri excusari. Ita Henric. l. 9. cap. 25. num. 12. Nauarr. summ. cap. 2. l. num. 9. Suar. ro. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 7. n. 18. Dicastill. de Sacram. tract. 5. d. 5. num. 217. & 218. Gesuald. de Sacram. tract. 17. c. 2. nu. 67. citans Graffium, Bartholomeum ab Angelis, Angelum Caietanum, Filliucium, & Molfesum, sed male Bonacinam.

Hoc longe admodum probabilius esse reor. Nam si eiusmodi puellæ soleant domo ad ludos, siue ad aliqua quæque procedere, ita videantur, cessat iam proculdubio excusationis ratio. Dixi, ita videantur, quia si in occulto exirent, verbi gratia, nocturno tempore ad auram captandam, imo diurno ad spectacula ita operculo additæ, ut à nemine dignoscantur, non dubitarim Bonacinæ sententiæ adhaerere.

DVBIVM LXXIV.

An excusentur, ab auditione Sacri femina, quæ menstrua assiciuntur ægritudine, ubi viget, non accedendi ad Templum eo tempore consuetudo?

311 *Probabilior reor.* Conueniunt Doctores, per se loquendo non excusari. Quia nec consuetudo vniuersalis, nec textus aliquis eas excusat; cum enim menstrua per se communionem non impediant, cur assistere Sacro erunt obstatulo? Per accedens vero bene poterunt à præcepto Missæ excusari, si menstrua ægritudini specialis debilitas iungeretur, vel aliqua exterior loco Sacro indecentia immineret. Quæsierim autem, an specialis alicuius loci consuetudo possit eas à Missa audienda excusare?

312 *Questionis status.* Minime potest. Quia de hac re nulla potest valida consuetudo introduci, cum nulla valeat sufficienti ratione fulciri. Sic Soar. tom. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. v. Sextum Caput. Dicastill. de Sacram. tr. 5. d. 5. n. 219.

313 *Non potest.* Potest plane. Quia si semel introducta est alicubi consuetudo hæc, & tolerata à Prælaris, ut tempore menstrui, mulieres ad Templum non accedant ad Missam audiendam, vere à præcepto excusabuntur; nec enim ad illas attinet, circumspicere, an consuetudo illa iure, ac ratione nitatur. Ita Leand. præc. 1. tract. 2. d. 2. q. 63. Llamas apud ipsum.

314 *Potest quidem.* Fateor me in hanc sententiam valde propendere. Nam re vera honesta causa, nempe Religionis, & reuerentiæ Templi, potuit talis induci consuetudo. Quemadmodum fert consuetudo, ut mulieres post partum, etiam si plene conualuerint, per aliquot dies ab Ecclesiæ abstineant ingressu ex quadam reuerentia. Imo Llamas affirmat, se in montanis Gallicie, ac Legionis Regno expertum esse, vigere huiusmodi consuetudinem, ut femina menstrua patientes, Templum non inean, donec ab ea ægritudine liberentur.

DVBIVM LXXV.

An qui ex pietate agenda Confessionis ob deuotionem detinentur excusentur absolute ab audiendi Sacri præcepto?

315 *Cum his opinor.* Scio excusari, si Confessio ex deuotione non sit, sed ex obligatione, nec possit moraliter differri. Quia præceptum de peccatis præmitte, con

confessione expiandis maioris est ponderis, quam præceptum de Sacro audiendo, vti Azor. 10. l. 7. c. 7. q. 8. Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Dicastill. de Sacram. r. 5. d. 5. n. 197. & Trull. lib. 3. Decal. c. 1. dub. 7. n. 19. docuere. Quæstio autem est, num excusentur etiam absolute, qui ob deuotionem Confessione dant operam, si nequeant illam in aliud tempus differre?

317 *Non excusantur.* Minime excusantur. Quia potius Missam debent audire, quam peccata confiteri: cum voluntaria, seu ex deuotione Confessio sit opus consilij, auditio verò Sacri sit debitum, ac imperatum officium. Sic Suar. 10. 3. in 3. part. d. 88. sect. 6. Azor. p. 1. l. 7. c. 7. q. 8.

318 *Excusantur plane.* Excusantur equidem. Quia potest extra præceptum annuam Confessionem, seu ex necessitate gerendam, offerri talis occasio gerendi Confessionem ex deuotione, vt præcepto audiendi Sacri sit præferenda, ver. causa, si magna aliqua spiritualis adsit necessitas, si solemniissimi Iubilæi occurrat instantia, si conscientia nimis sit grauata piaculis, maxime si eo tempore habeat quis Confessarij copiam quam postmodum hand facile obtinebit. Ita Fagund. præc. 1. l. 2. c. 9. n. 12. Et probabile indicat Trull. 3. Decal. c. 1. dub. 7. nu. 19. Tenet vero Leand. præc. 1. tr. 2. d. 2. q. 65.

319 *Auctoris resolutio.* Ego quidem existimo, nec absolute id cedendum, nec absolute esse abnegandum. Non excusantur quidem, si Missam omittant, vt quacumque voluntariam Confessionem absque vlla gerant necessitate, quod Suarium, & Azorium sentire reor. Excusantur vero si specialis adsit necessitas, vt in Iubileo,

in festo solemni aliquo, quando conscientia nimis grauata est, & longum tempus præcessit, quod non fuit quis confessus, vel si graui tentatione afficiatur, & in aliis casibus similibus. Attamen circa hanc rem iudicium prudentis desideratur.

DVBIVM LXXVI.

An quæ rationabili ex causa ab audiendo Sacro excusatur, loco illius teneatur, aliud pium opus gerere, aut orationes profundere?

Tenetur quidem. Quia cum auditio Missæ ad Deum specialiter in die festo colendum præcipiatur, debet fidelis, quis illo die excusatur ex causa ab eo speciali cultu gerendo, aliud quod facile potest loco illius substituere, v. gr. preces aliquas fundere, &c. Sic Scot. in 4. dist. 9. a. 2. Angel. v. Feria, n. 43.

Equum est plane, vt quis ex deuotione, si Missam non valeat audire legitime excusatus, preces fondat, aut aliquod pium exerat, v. gr. elemosynæ, vt spiritui Ecclesiæ conformetur, præferentis scilicet Sacri auditionem ad Numinis specialem in die festo cultum. Attamen ex vi præcepti audiendi Missam, certum existimo, minime teneri: sicut non tenetur aliud pium opus exerere, qui legitime à ieiunio, vel à recitatione Horarum excusatur. Sic Filliucius.